

Izobraževanje učiteljev za inkluzijo
PROFIL INKLUZIVNIH UČITELJEV

Izobraževanje učiteljev za inkluzijo

PROFIL INKLUZIVNIH UČITELJEV

**Evropska agencija za razvoj izobraževanja na področju
posebnih potreb**

Education and Culture DG

Izdelavo dokumenta je podprl GD za izobraževanje in kulturo pri Evropski komisiji:

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm

Lifelong Learning Programme

Pričujoča publikacija odraža zgolj stališča avtorjev in sodelavcev. Komisija ni odgovorna za kakršnokoli uporabo informacij v njej.

Urednica: Amanda Watkins, Evropska agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb

Evropska agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb se zahvaljuje vsem članom predstavnškega odbora Agencije in nacionalnim koordinatorjem za njihove prispevke pri pripravi dokumenta, obenem pa se za specifične prispevke zahvaljuje tudi spodaj navedenim:

- članom TE4I projektne svetovalne skupine in imenovanim ekspertom posameznih držav, ki so sodelovali v projektu Izobraževanje učiteljev za inkluzijo. Kontaktne podrobnosti so na voljo na koncu dokumenta;

- oblikovalcem politik, praktikom, študentom, učencem in njihovim družinam, ki so v letih 2010 in 2011 sodelovali pri 14 študijskih obiskih. Podrobnosti študijskih obiskov so na voljo na spletni strani projekta TE4I: <http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion/country-study-visits>

Dovoljeno je narediti izvlečke tega dokumenta, v kolikor je vir jasno naveden, in sicer: Evropska agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb (2012) *Profil inkluzivnih učiteljev*, Odense, Danska: Evropska agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb.

Del vsebin, priloženih k dokumentu, je oblikovan kot gradivo, ki ni zaščiteno z avtorsko pravico, zato ga je mogoče prilagoditi, predelati ali spremeniti ter uporabiti v druge namene, vendar je potrebno navesti izvor.

ISBN (tiskana različica): 978-87-7110-334-2   ISBN (elektr. različica): 978-87-7110-355-7

© **European Agency for Development in Special Needs Education 2012**

Sekretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Danska
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Urad v Bruslju
3 Avenue Palmerston
BE-1000 Bruselj, Belgija
Tel: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

VSEBINA

PREDGOVOR	5
POVZETEK	6
UVOD	8
PROFIL INKLUZIVNIH UČITELJEV	11
IZVAJANJE PROFILA INKLUZIVNIH UČITELJEV	18
Splošna načela	18
Uporaba profila	18
Dejavniki v podporo pri izvajanju Profila	19
KONCEPTUALNA OSNOVA PROFILA	24
Na vrednotah osnovan pristop k inkluzivnemu izobraževanju	24
Področja kompetenc kot pristop	26
Povezave z evropsko politiko prednostnih nalog za šole in izobraževanje učiteljev	27
METODOLOGIJA RAZVOJA PROFILA	30
RAZVOJ PROFILA V PRIHODNOSTI	34
LITERATURA	37
PRILOGA 1 – UPORABA KOMPETENC V ZIU V POSAMEZNIH DRŽAVAH	39
PRILOGA 2 – IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI UČITELJEV: PROGRAM POLITIKE EVROPSKE UNIJE	41
PRILOGA 3 – RAZPRAVE O PROFILU: PREDLOGA ZA ZBIRANJE INFORMACIJ	44
SODELUJOČI	45

PREDGOVOR

Cilj projekta Izobraževanje učiteljev za inkluzijo (TE4I) je bil proučiti, kako začetno izobraževanje učiteljev vse učitelje pripravi na to, da so 'inkluzivni'. V triletnem projektu so bile identificirane ključne veščine, znanje in razumevanje, stališča in vrednote, ki jih potrebuje vsak, ki vstopa v učiteljski poklic ne glede na predmet, specializacijo in starost učencev, ki jih bo poučeval ali tip šole, v kateri bo učil.

V projekt je bilo vključenih petinpetdeset ekspertov iz 25 držav: Avstrije, Belgije (flamske in francosko govoreče skupnosti), Cipra, Češke, Danske, Estonije, Finske, Francije, Irske, Islandije, Latvije, Litve, Luksemburga, Madžarske, Malte, Nemčije, Nizozemske, Norveške, Poljske, Portugalske, Slovenije, Španije, Švedske, Švice, Združenega kraljestva (Anglije, Severne Irske, Škotske in Walesa). V skupino ekspertov so bili vključeni oblikovalci politik – odgovorni za izobraževanje učiteljev in inkluzivno izobraževanje – tako splošni učitelji in posebni izobraževalci učiteljev.

Pri projektu je sodelovala tudi projektna svetovalna skupina predstavnikiških članov odbora Agencije in nacionalnih koordinatorjev, osebje Agencije in zunanja svetovalka, Kari Nes z Norveške. Razširjena projektna svetovalna skupina se je v toku projekta srečevala s predstavniki Direktorata za izobraževanje in kulturo pri Evropski komisiji (DG-EAC), s predstavniki Organizacije za gospodarsko sodelovanje in Razvojnega centra za raziskave in inovacije v izobraževanju (OECD-CERI) ter s predstavniki UNESCO-vega Mednarodnega urada za izobraževanje (IBE), z namenom zagotoviti usklajenost z drugimi evropskimi in mednarodnimi pobudami na tem področju dela.

Rezultati projekta TE4I, ki so na voljo na projektni spletni strani: <http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion>, so naslednji:

- pregledi politik in raziskovalne literature s področja mednarodnih političnih dokumentov in raziskav od leta 2000 dalje, vključno z raziskavami v 18 evropskih državah,
- poročila o izobraževanju učiteljev za inkluzijo v sodelujočih državah. Poročila posameznih držav so predstavljena v enotnem formatu, tako da je omogočeno iskanje po temah v različnih državah,
- sinteza vseh virov informacij projekta kot predstavitev ključnih ugotovitev in priporočil, povezanih z izobraževanjem učiteljev širom po Evropi,
- 'matrika', ki povezuje vsebine projektnih dejavnosti neposredno s projektnimi priporočili v sintezi projekta.

Nadaljnji rezultat je tudi *Profil inkluzivnih učiteljev*, ki je bil oblikovan v okviru projekta, in sicer na osnovi raziskav, informacij iz posameznih držav in še zlasti razprav s projektnimi strokovnjaki in predstavniki, ki so sodelovali v času 14 študijskih obiskov v letih 2010 in 2011.

Poleg imenovanih projektnih ekspertov je bilo v dejavnosti vključenih več kot 400 drugih nosilcev interesov – vključno s študenti, bodočimi učitelji, učitelji in šolskimi vodji, lokalnimi administratorji, predstavniki prostovoljskih organizacij, oblikovalci politik, učenci, njihovimi starši in družinami. Agencija ceni njihov nepogrešljivi prispevek pri doseganju rezultatov in predvsem njihovo sodelovanje pri pripravi profila, ki je predstavljen v tem dokumentu.

Cor Meijer

direktor, Evropska agencija za razvoj na področju izobraževanja posebnih potreb

POVZETEK

Projekt Izobraževanje učiteljev za inkluzijo (TE4I) je skušal ugotoviti, kako začetno izobraževanje učiteljev vse učitelje pripravi na to, da so 'inkluzivni'. V triletnem projektu so bile identificirane ključne veščine, znanje in razumevanje, stališča in vrednote, ki jih potrebuje vsak, ki vstopa v učiteljski poklic, ne glede na predmet, specializacijo in starost učencev, ki jih bo poučeval ali tip šole, v kateri bo učil.

Izdelan Profil inkluzivnih učiteljev je eden glavnih rezultatov projekta Izobraževanje učiteljev za inkluzijo (TE4I), ki ga je izvedla Agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb. Specifična prošnja s strani predstavnikov držav članic Agencije je bila, da se zberejo konkretne informacije o potrebnih kompetencah, stališčih, znanju in veščinah, ki se zahtevajo od učiteljev v inkluzivnih okoljih. Ta dokument je neposreden odgovor na prošnjo držav.

Glavna ciljna skupina Profila so izobraževalci učiteljev in nosilci odločanja – upravljavci in oblikovalci politik začetnega izobraževanja učiteljev (ZIU) – ki imajo moč, da vplivajo na politiko izobraževanja učiteljev za inkluzijo ter nadaljujejo z izvajanjem sprememb v praksi. Ciljna skupina (izobraževalci učiteljev) so pomembni, kajti ugotovitev projekta glede ZIU je bila, da je izobraževanje učiteljev točka vzvoda za širše sistemske spremembe, ki so potrebne za inkluzivno izobraževanje nasploh.

Profil ne ponavlja dela, ki je bilo že opravljeno. Gre namreč za realističen pristop k skupnemu problemu, ki so ga izrazili predstavniki posameznih držav in za izdelavo orodja na evropski ravni, ki temelji na informacijah in prispevkih nacionalne ravni držav.

Profil inkluzivnih učiteljev je predvsem vodič za oblikovanje in izvajanje programov ZIU za vse učitelje. Profil je mišljen kot spodbuda za identificiranje relevantnih vsebin, metod načrtovanja in opredelitev zelenih učnih rezultatov za ZIU, ne predstavlja pa osnove za vsebine programov ZIU.

Cilji dokumenta so:

- 1 - Identificirati okvir temeljnih vrednot in področij kompetenc, primernih za vse programe začetnega izobraževanja učiteljev.
- 2 - Izpostaviti bistvene temeljne vrednote in področja kompetenc, ki bi jih uporabili za pripravo učiteljev za delo v inkluzivnem izobraževanju, ob upoštevanju vseh oblik raznolikosti.
- 3 - Izpostaviti ključne dejavnike za podporo pri izvajanju predlaganih temeljnih vrednot in področij kompetenc za inkluzivno izobraževanje v vseh programih ZIU.
- 4 - Podkrepiti argument, ki je bil izražen v projektu TE4I, in sicer da je inkluzivno izobraževanje odgovornost vseh učiteljev in da so vsi izobraževalci učiteljev v programih ZIU odgovorni, da pripravijo vse učitelje za delo v inkluzivnih okoljih.

Dokument o profilu inkluzivnih učiteljev črpa iz različnih dejavnosti in razprav, v katerih so tri leta dolgo sodelovali projektni strokovnjaki in več kot 400 drugih nosilcev interesov v izobraževanju – oblikovalci politik in praktiki iz različnih sektorjev izobraževanja in šol; ZIU in bodoči učitelji, ki se izobražujejo ob delu; starši in družine ter učenci – ki so kolektivno razpravljali o kompetencah za vse učitelje pri delu v inkluzivnih okoljih.

Pri oblikovanju profila so bili uporabljeni trije parametri:

- 1 - Inkluzija je v bistvu načelen pristop k izobraževanju, ki temelji na pravicah in osrednjih vrednotah.

2 - Če se osredotočamo na posamezne kompetence za poučevanje v inkluzivnem izobraževanju, pride tako do praktičnih kot konceptualnih težav. Če naj bi bil Profil uporaben za različne države in nosilce interesov, je bilo torej treba uporabiti širok pristop k ideji o uporabi kompetenc.

3 - Političnih prednostnih nalog in učinkov socialnih politik znotraj posameznih držav sicer ne moremo prezreti, vendar pa obstaja okvir mednarodnih politik in politik na ravni EU, ki jih upoštevajo vse države in ki vpliva na inkluzivno izobraževanje in na izobraževanje učiteljev.

Kot osnova dela vseh učiteljev v inkluzivnem izobraževanju so bile identificirane štiri temeljne vrednote, povezane s poučevanjem in učenjem. Te temeljne vrednote se navezujejo na področja kompetenc učitelja. Področje kompetenc sestavljajo: stališča, znanja in veščine. Določeno *stališče* ali prepričanje zahteva določena *znanja* ali raven razumevanja in potem še *veščine*, s katerimi se to znanje v praktični situaciji lahko izvaja. Za vsako identificirano področje kompetenc so predstavljena ključna stališča, znanje in veščine, ki so njihova osnova.

Profil je bil oblikovan okoli okvirja temeljnih vrednot in področij kompetenc:

Spoštovanje raznolikosti učencev – razlike med učenci se prepoznajo kot vir in sredstvo izobraževanja.

Področja kompetenc znotraj te temeljne vrednote so povezana s:

- koncepti inkluzivnega izobraževanja;
- učiteljevim pogledom na razlike med učenci.

Pomoč vsem učencem – učitelji imajo visoka pričakovanja glede uspeha vseh učencev.

Področja kompetenc znotraj te temeljne vrednote so povezana s:

- spodbujanjem akademskega, praktičnega, socialnega in čustvenega učenja vseh učencev;
- učinkovitim učnim pristopom v heterogenih razredih.

Delo z drugimi – sodelovanje in skupinsko delo predstavljata ključen pristop za vse učitelje.

Področja kompetenc znotraj te temeljne vrednote so povezana z:

- delom s starši in družinami;
- delom s številnimi drugimi strokovnjaki s področja izobraževanja.

Osebni strokovni razvoj – poučevanje je učna dejavnost in učitelji so odgovorni za svoje vseživljenjsko učenje.

Področja kompetenc znotraj te temeljne vrednote so povezana z:

- učitelji kot razmišljajočimi praktiki;
- začetnim izobraževanjem učiteljev, ki je osnova za nenehno strokovno učenje in razvoj.

Osnova temeljnim vrednotam in področjem kompetenc je vrsta dogovorjenih splošnih načel, povezanih z izvajanjem Profila. Poleg tega je tu še vrsta dejavnikov v podporo izvajanja Profila. To so dejavniki, ki niso uporabni le v programih začetnega izobraževanja učiteljev, temveč so primerni tudi za širša področja, povezana s politiko in prakso v šolah in izobraževanjem učiteljev.

UVOD

Oblikovan Profil inkluzivnih učiteljev je eden glavnih rezultatov projekta Izobraževanje učiteljev za inkluzijo (TE4I), ki ga je izvedla Evropska agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb (<http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion>). V triletnem projektu – v katerem je sodelovalo več kot 55 nacionalnih ekspertov iz 25 držav – so se posvečali naslednjima vprašanjema:

- Kakšne vrste učitelja za inkluzivno družbo potrebujemo v šolah 21. stoletja?
- Katere so bistvene kompetence učitelja za inkluzivno izobraževanje?

Projekt se je osredotočal na izobraževanje splošnih učiteljev v rednih šolah in kako se jih v okviru začetnega izobraževanja učiteljev (ZIU) pripravlja na delo v inkluzivnih okoljih. Glavno vprašanje, s katerim so se v projektu ukvarjali, je bilo: *Kako začetno izobraževanje učiteljev vse učitelje pripravlja na to, da so 'inkluzivni'.*

Konkretna prošnja s strani predstavnikov držav članic Agencije je bila, da se zberejo konkretne informacije o potrebnih kompetencah, stališčih, znanju in veščinah, ki se zahtevajo od učiteljev v inkluzivnih okoljih. Izdelan dokument je neposreden odgovor na omenjeno prošnjo. V dokumentu so zbrane informacije iz projekta TE4I, vključno z mednarodnimi politikami in pregledi raziskovalne literature, poročili držav (<http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion/country-info>) in najpomembneje, z ugotovitvami in priporočili, navedenimi v sintezi projekta *Izobraževanje učiteljev za inkluzijo v Evropi – izzivi in priložnosti* (2011).

Profil ne ponavlja dela, ki je bilo v državah že opravljeno. Gre namreč za realističen pristop k skupnemu problemu, ki so ga izrazili predstavniki posameznih držav in za izdelavo orodja na evropski ravni, temelječega na informacijah in prispevkih na nacionalni ravni. Profil inkluzivnih učiteljev je predvsem vodič za oblikovanje in izvajanje programov začetnega izobraževanja učiteljev. Predstavlja spodbudo za identificiranje relevantnih vsebin, metod načrtovanja in opredelitev zelenih učnih rezultatov za različne vrste ZIU, ki usposablajo razredne učitelje rednih šol; ne predstavlja pa osnove za vsebine programov ZIU. Dokument ne predpisuje vsebin ZIU, temveč vsebuje gradivo, ki naj spodbudi identificiranje pomembnih vsebin, metod načrtovanja in natančno določi zelene učne rezultate za številne oblike začetnega izobraževanja učiteljev, ki pripravlja učitelje rednih šol.

Dokument Profil inkluzivnih učiteljev črpa iz različnih dejavnosti in razprav, v katerih so sodelovali projektni strokovnjaki in več kot 400 drugih sodelujočih v izobraževanju – praktiki iz različnih sektorjev izobraževanja in šol; ZIU in bodoči učitelji, ki se izobražujejo ob delu; starši in družine ter učenci – ki so kolektivno razpravljali o kompetencah za vse učitelje pri delu v inkluzivnih okoljih (za več podrobnosti si pogledajte poglavje o Metodologiji).

Profil inkluzivnih učiteljev je ambiciozen. Črpa iz vseh informacij, zbranih v projektu TE4I in predstavlja ideje, o katerih so potekale razprave in o katerih so se na evropski ravni strinjali, da so tiste ideje, s katerimi bodo razvili idealen pristop znotraj ZIU. Profil je izdelan kot praktični dokument, ki naj bi bil v pomoč pri izobraževanju učiteljev za pobude inkluzije po državah. Vsi eksperti, ki so sodelovali v projektu Agencije Izobraževanje učiteljev za inkluzijo, soglašajo, da je Profil inkluzivnih učiteljev zelo koristen in bi ga morali uporabiti v programih začetnega izobraževanja učiteljev, če hočemo doseči večjo inkluzivnost v Evropi.

Profil vsebuje informacije o tem, *katere* so tiste bistvene vrednote in področja kompetenc, ki jih je potrebno razvijati v vseh programih ZIU. Vendar pa ne skuša opisovati *kako* naj bi

se ta področja kompetenc uporabljala v različnih programih za začetno izobraževanje učiteljev po državah. Čeprav so nekatere ključne teme, povezane z izvajanjem, obravnavane v kasnejših poglavjih dokumenta, je bil profil osnovan kot orodje, ki naj bi ga preverili in razvili na načine, primerne za uporabo v različnih kontekstih sistema ZIU v posameznih državah.

Cilji dokumenta Profil inkluzivnih učiteljev so:

1 - Identificirati okvir temeljnih vrednot in področij kompetenc, primernih za vse programe začetnega izobraževanja učiteljev. Temeljne vrednote in področja kompetenc niso določena za posamezen predmet, starost, izobraževalno obdobje ali sektor, niti niso povezana z nobeno metodo podajanja.

2 - Izpostaviti ključne temeljne vrednote in področja kompetenc, ki bi jih uporabili za pripravo vseh učiteljev za delo v inkluzivnem izobraževanju, upoštevajoč vse oblike raznolikosti. Temeljne vrednote in področje kompetenc naj bi razvili v ZIU, nato pa bi predstavljali osnovo za nadaljnji razvoj v okviru uvajanja in kasnejšega stalnega strokovnega razvoja.

3 - Izpostaviti ključne dejavnike za podporo pri izvajanju predlaganih temeljnih vrednot in področij kompetenc za inkluzivno izobraževanje v vseh programih ZIU.

4 - Podkrepiti argument, ki je bil izražen v projektu TE4I, in sicer da je inkluzivno izobraževanje odgovornost vseh učiteljev in da je naloga vseh izobraževalcev učiteljev v programih ZIU pripraviti vse učitelje za delo v inkluzivnih okoljih.

Ključno priporočilo sinteze je, da je TE4I cilj za vse študente ZIU; Profil temelji na njem in na ostalih ugotovitvah, predstavljenih v sintezi, te pa se vežejo na okvir vrednot in področji kompetenc, ki jih potrebujejo vsi učitelji, če naj bodo uspešni v inkluzivnih razredih.

Glavna ciljna publika pričujočega dokumenta so izobraževalci učiteljev in nosilci odločanja – upravljavci in oblikovalci politik ZIU – ki imajo moč, da vplivajo na politiko izobraževanja učiteljev za inkluzijo ter nadaljujejo z izvajanjem sprememb v praksi. Oni so pomembna ciljna publika, kajti ugotovitev projekta glede ZIU je bila, da je izobraževanje učiteljev točka vzvoda za širše sistemske spremembe, ki so potrebne za inkluzivno izobraževanje na splošno.

OECD (2005) meni, da je dvig kakovosti učitelja tista politična pobuda, ki bo najverjetneje rezultirala v izboljšanjem učnem uspehu. V sintezi projekta TE4I (2011) je predlagano, da se zadevo razvije dalje – da se pripravi učitelje na odzivanje na raznolikost potreb, s katerimi se bodo dnevno soočali v današnjih razredih. To je potencialno tista politična pobuda, ki bo najverjetneje vplivala na razvoj še bolj inkluzivnih skupnosti.

Pričujoči dokument predstavlja izhodišče za nosilce interesov v ZIU, ki naj bi ga uporabljali v različnih kontekstih v svojih državah. Iz tega razloga Profil in vse podporne informacije v dokumentu niso predstavljene kot običajna raziskava ali v obliki poročila. Sprejeti Profil je predstavljen v naslednjem poglavju, temu pa sledijo še poglavja z razpravami o dejavnikih v pomoč izvajanju Profila; o konceptualnem okvirju za Profil, vključno v povezavi s sedanjimi evropskimi političnimi prednostnimi nalogami; in o metodologiji, ki se uporablja za razvoj Profila ter zaključnimi opombami.

Profil ni mišljen kot zaključen oz. dokončen rezultat projekta TE4I, temveč je to dokument, ki predstavlja pobudo za razprave in sredstvo za spodbujanje razvoja TE4I po državah.

Dodatne spodbude za razprave po posameznih državah in za razvojno delo so:

1. Besedilo na straneh 11 do 17 tega dokumenta ni gradivo, zaščiteno z avtorsko pravico, temveč je namenjeno oblikovalcem politik in praktikom, da ga oblikujejo in predelajo kot se

---

jim zdi potrebno, če želijo z njim doseči različne namene. Na sprednji strani dokumenta je ločena 'odstranljiva' kopija Profila, ki jo je moč kopirati in spremeniti po lastni želji oz. potrebi, vendar mora biti izvor naveden.

2. Na spletni strani Agencije so na voljo kopije tega poročila v vseh jezikih držav članic Agencije, ki jih lahko natisnete. Obstaja pa tudi elektronska različica Profila, ki jo tudi lahko prilagodite po meri: <http://www.european-agency.org/agency-projects/teacher-education-for-inclusion/profile>

PROFIL INKLUZIVNIH UČITELJEV

Identificirane so bile štiri temeljne vrednote, povezane s poučevanjem in učenjem, ki predstavljajo osnovo dela vseh učiteljev v inkluzivnem izobraževanju. Te štiri temeljne vrednote so:

1. spoštovanje raznolikosti učencev – razlike med učenci predstavljajo vir in sredstvo izobraževanja;
2. pomoč vsem učencem – učitelji imajo visoka pričakovanja glede uspeha vseh učencev;
3. delo z drugimi – sodelovanje in skupinsko delo predstavljata ključen pristop za vse učitelje;
4. stalen osebni strokovni razvoj – poučevanje je učna dejavnost in učitelji so odgovorni za lastno vseživljenjsko učenje.

V naslednjih poglavjih so temeljne vrednote predstavljene skupaj s povezanimi področji učiteljevih kompetenc.

Področja kompetenc sestojijo iz treh dejavnikov: stališč, znanja in veščin. Določeno *stališče* ali prepričanja zahtevajo določeno *znanje* ali raven razumevanja, temu pa sledijo *veščine*, ki so potrebne, da to znanje uporabimo v praksi. Za vsako področje identificiranih kompetenc so predstavljena ključna stališča, znanje in veščine, ki so zanje potrebne.

Da zagotovimo, da bodo vsi pomembni dejavniki upoštevani, so področja kompetenc predstavljena v obliki seznama. Vendar dejavniki niso podani v hierarhičnem redu in jih ne smemo videti izolirano, kajti vsi so medsebojno povezani in odvisni drug od drugega.

Področja kompetenc, ki jih tu predstavljamo, so tista najbolj kritična, do katerih so prišli v razpravah projekta TE4I; niso pa izčrpna. Predstavljajo osnovo specialnim strokovnim razvojnim potem in so izhodišče za razprave na različnih ravneh o specifičnih področjih kompetenc, ki jih potrebujejo vsi učitelji, vendar se od države do države razlikujejo.

1. Spoštovanje raznolikosti učencev – različnost učencev je kot vir in prednost v izobraževanju.

Področja kompetenc znotraj omenjene temeljne vrednote so povezana s:

- koncepti inkluzivnega izobraževanja;
- učiteljevim pogledom na različnost učencev.

1.1 Koncepti inkluzivnega izobraževanja

Stališča in prepričanja, ki podpirajo to področje kompetenc so ...

... izobraževanje temelji na prepričanju o enakosti, človekovih pravicah in demokraciji za vse učence;

... inkluzivno izobraževanje pomeni reformo družbe in ni nekaj, o čemer bi se lahko pogajali;

... inkluzivno izobraževanje in kakovost izobraževanja nista dva ločena pojma;

... zgolj dostop do rednega izobraževanja ni dovolj; sodelovanje pomeni, da so vsi učenci vključeni v učne dejavnosti, ki so zanje smiselne.

Ključno znanje in razumevanje v podporo tega področja kompetenc vključujeta ...

... teoretične in praktične pojme in načela v podporo inkluzivnemu izobraževanju v globalnih in lokalnih okvirih;

... širši sistem kultur in politik izobraževalnih ustanov na vseh ravneh, ki vplivajo na inkluzivno izobraževanje. Močne strani in slabosti izobraževalnega sistema, v katerih delujejo, morajo učitelji sprejeti in razumeti;

... inkluzivno izobraževanje kot pristop za vse učence, ne zgolj za tiste, za katere se oceni, da imajo drugačne potrebe in so v nevarnosti, da se jih izključi iz izobraževalnih priložnosti;

... jezik inkluzije in raznolikosti ter posledice uporabe različne terminologije za opisovanje, označevanje in razvrščanje učencev;

... inkluzivno izobraževanje kot prisotnost (dostop do izobraževanja), sodelovanje (kakovost učne izkušnje) in uspeh (učni procesi in izidi) vseh učencev.

Odločilne veščine in sposobnosti, ki jih je potrebno razvijati znotraj tega področja kompetenc vključujejo ...

... kritičen pregled lastnih prepričanj in stališč ter vpliv le-teh na delovanje;

... delovati etično in spoštovati zaupnost;

... sposobnost kritično obravnavati zgodovino izobraževanja, da razumemo aktualne situacije in kontekste;

... strategije obvladovanja situacij, ki učitelje pripravijo na izpodbijanje neinkluzivnih odnosov in na delo v segregiranih situacijah;

... biti empatičen do različnih potreb učencev;

... biti zgled spoštovanja v socialnih odnosih in uporabljati primeren jezik z vsemi učenci in nosilci interesov v izobraževanju.

1.2 Učiteljevo videnje razlik učencev

Stališča in prepričanja, ki so osnova tega področja kompetenc, vključujejo ...

... 'biti drugačen je normalno';

... raznolikost učencev je treba spoštovati, ceniti in razumeti kot vir, ki povečuje učne priložnosti in predstavlja dodano vrednost za šole, lokalne skupnosti in družbo;

... prisluhniti moramo vsem učencem in jih spoštovati;

... učitelj predstavlja ključni vpliv na učenčev občutek lastne vrednosti in posledično na njegov učni potencial;

... razvrščanje in etiketiranje učencev ima lahko negativen vpliv na učne priložnosti.

Ključno znanje in razumevanje, ki sta osnova tega področja kompetenc, vključujeta ...

... ključne informacije o raznolikosti učencev (ki izhajajo iz potreb po pomoči, kulture, jezika, socialno-ekonomskega ozadja, itd.);

... učenci so lahko vir, ki pomaga pri učenju raznolikosti tako zanje kot za vrstnike;

... učenci se učijo na različne načine, ti pa se lahko uporabijo kot pomoč pri lastnem učenju in pri učenju od vrstnikov;

... šola je skupnost in socialno okolje, ki vpliva na učenčev občutek lastne vrednosti in na njegov učni potencial;

... šola in razred se stalno spreminjata; raznolikosti ne smemo razumeti kot statičen koncept.

Ključne veščine in sposobnosti, ki jih je treba razvijati na tem področju kompetenc, vključujejo ...

... učenje tega, kako se učimo iz razlik;

... identificiranje najprimernejših načinov odzivanja na raznolikost v vseh situacijah;

... upoštevanje raznolikosti v izvajanju učnega načrta;

... uporaba raznolikosti v učnih pristopih in stilih kot vir poučevanja;

... prispevanje k razvoju šol kot učnih skupnosti, ki spoštujejo, spodbujajo in slavijo uspehe vseh učencev.

2. Pomoč vsem učencem – učitelji imajo visoka pričakovanja glede uspeha vseh učencev.

Področja kompetenc znotraj te temeljne vrednote so povezana:

- s spodbujanjem akademskega, praktičnega, socialnega in čustvenega učenja vseh učencev;

- z učinkovitim učnim pristopom v heterogenih razredih.

2.1 Spodbujanje akademskega, socialnega in čustvenega učenja pri vseh učencih

Stališča in prepričanja, ki so osnova tega področja kompetenc, vključujejo ...

... učenje je predvsem socialna dejavnost;

... akademsko, praktično, socialno in čustveno učenje so enako pomembni za vse učence;

... pričakovanja učiteljev so ključni določevalci uspeha učencev, zato so visoka pričakovanja do vseh učencev kritičnega pomena;

... vsi učenci bi morali postati aktivni pri odločanju o svojem učenju in vseh procesih ocenjevanja, v katerega so vključeni;

... starši in družine so pomemben vir učenčevega učenja;

... razvijanje samostojnosti in samoodločanja pri vseh učencih je odločilnega pomena;

... učno zmogljivost in potencial vsakega učenca moramo odkriti in spodbujati.

Ključna znanja, ki predstavljajo osnovo tega področja kompetenc, vključujejo ...

... razumevanje vrednote sodelovalnega dela s starši in družinami;

... tipični in atipični vzorci otrokovega razvoja in nadaljnja pot, zlasti v odnosu do razvoja socialnih in komunikacijskih veščin;

... različni modeli učenja in pristopov k učenju, ki jih lahko uporabljajo učenci.

Ključne veščine, ki jih moramo razvijati v okviru tega področja kompetenc, vključujejo ...

... biti učinkovit verbalni in neverbalni komunikator, ki se zna odzivati na različne komunikacijske potrebe učencev, staršev in drugih strokovnjakov;

... podpirati razvoj učenčevih komunikacijskih veščin in možnosti;

... ocenjevati in nato razvijati pri učencih veščine 'učenja učenja';

... razvijati samostojne in avtonomne učence;

... omogočiti sodelovalne učne pristope;

... uvajati pozitivne pristope glede obvladovanja vedenja, ki pomagajo učenčevemu socialnemu razvoju in interakciji;

... nuditi učne situacije, kjer si učenci v varnem okolju upajo 'tvegati' in celo ne uspeti;

... uporabiti ocenjevanje za učne pristope, ki upoštevajo socialno, čustveno kot tudi akademsko učenje.

2.2 Učinkoviti učni pristopi v heterogenih razredih

Stališča in prepričanja, ki so osnova tega področja kompetenc, vključujejo ...

... učinkoviti učitelji so učitelji vseh učencev;

... učitelji imajo odgovornost, da omogočijo učenje vsem učencem v razredu;

... sposobnosti učencev niso določene; vsi učenci imajo zmožnost učiti in razvijati se;

... učenje je proces in cilj za vse učence, je razvoj veščin 'učenje učenja', in ne le vsebin/znanj določenega predmeta;

... učni proces je v bistvu enak za vse učence – zelo malo je 'posebnih tehnik';

... včasih določene učne težave zahtevajo odzive, ki temeljijo na prilagoditvah učnega načrta in učnih pristopov.

Ključno znanje in razumevanje, ki predstavljata osnovo tega področja kompetenc, vključujeta ...

... teoretično znanje o načinu, kako se učenci učijo in modeli poučevanja, ki podpirajo učni proces;

... pristopi, ki temeljijo na pozitivnem vedenju in upravljanju razreda;

... upravljanje fizičnega in socialnega okolja razreda na način, ki podpira učenje;

... načini identificiranja in nato odpravljanja različnih ovir do učenja in posledic le-teh za učne pristope;

... razvoj temeljnih veščin – zlasti ključnih kompetenc – in skupaj z njimi povezanih pristopov k poučevanju in ocenjevanju;

... ocenjevanje učnih metod s poudarkom na identificiranju močnih točk učenca;

... diferenciacija vsebin v učnem načrtu, učnega procesa in učnih gradiv, da se vključi vse učence in zadosti različnim potrebam;

... personalizirani učni pristopi za vse učence, ki pomagajo učencem razviti samostojnost pri učenju;

... razvoj, izvajanje in učinkovit pregled individualnih učnih načrtov (IUU) ali podobnih individualiziranih učnih programov, ko je to potrebno.

Ključne veščine in sposobnosti, ki jih je potrebno razviti znotraj tega področja kompetenc, vključujejo ...

... uporaba veščin vodenja razreda, kar vključuje sistematične pristope k pozitivnemu upravljanju razreda;

... delo z individualnimi učenci kot tudi s heterogenimi skupinami;

... uporaba učnega načrta kot orodja za inkluzijo, kar podpira dostop do učenja;

... vključevanje tem o raznolikosti v procese razvoja učnega načrta;

... razlikovalne metode, vsebine in izidi za učenje;

- ... delo z učenci in družinami z namenom, da se učenje in postavljanje ciljev prilagodi njim;
- ... omogočiti sodelovalno učenje, kjer učenci na različne načine pomagajo drug drugemu – vključno z vrstniki kot inštruktorji – znotraj fleksibilnih skupin učencev;
- ... sistematična uporaba različnih učnih metod in pristopov;
- ... uporaba IKT-ja in prilagodljive tehnologije kot pomoč fleksibilnim pristopom k učenju;
- ... uporaba pristopov k poučevanju, ki temeljijo na dokazih, z namenom da se dosežejo učni cilji, alternativne poti učenja, fleksibilen pouk in uporaba povratnih informacij učencem;
- ... uporaba formativnega in sumativnega ocenjevanja, ki je v pomoč učenju in ne etiketira, niti vodi v negativne posledice za učence;
- ... sodelovanje z učenci pri skupnem reševanju problemov;
- ... uporaba vrste verbalnih in neverbalnih komunikacijskih veščin za lažje učenje.

3. Delo z drugimi – sodelovanje in skupinsko delo sta ključna pristopa za vse učitelje.

Področja kompetenc znotraj te temeljne vrednote so povezana z:

- delom s starši in družinami;
- delom s številnimi drugimi strokovnjaki s področja izobraževanja.

3.1 Delo s starši in družinami

Stališča in prepričanja, ki so osnova tega področja kompetenc, vključujejo ...

- ... zavedanje dodane vrednosti sodelovalnega dela s starši in družinami;
- ... spoštovanje kulturnih in socialnih ozadij ter prepričanj staršev in družin;
- ... dojemanje učinkovite komunikacije in sodelovanja s starši in družinami kot odgovornost učitelja.

Ključna znanja in razumevanje, ki predstavljajo osnovo tega področja kompetenc, vključujejo ...

- ... inkluzivno poučevanje temelji na sodelovalnem pristopu k delu;
- ... pomen pozitivnih medosebnih veščin;
- ... vpliv medosebnih odnosov na doseganje učnih ciljev.

Ključne veščine in sposobnosti, ki jih je potrebno razviti znotraj tega področja kompetenc, vključujejo ...

- ... učinkovito vključevanje staršev in družin kot pomoč pri učenju njihovega otroka;
- ... učinkovito komuniciranje s starši in družinskimi člani iz drugačnih kulturnih, etničnih, jezikovnih in socialnih ozadij.

3.2 Delo z različnimi izobraževalnimi strokovnjaki

Stališča in prepričanja, ki so osnova tega področja kompetenc, vključujejo ...

- ... inkluzivno izobraževanje zahteva, da vsi učitelji delajo v skupinah;
- ... sodelovanje, partnerstvo in skupinsko delo so ključni pristopi za vse učitelje ter so dobrodošli;
- ... sodelovalno timsko delo je v podporo strokovnemu učenju z drugimi strokovnjaki in učenju od njih.

Ključna znanja in razumevanje, ki predstavljajo osnovo tega področja kompetenc, vključujejo ...

- ... vrednosti in koristi sodelovalnega dela z ostalimi učitelji in izobraževalnimi strokovnjaki;
- ... podporni sistemi in strukture, ki so na voljo za nadaljnjo pomoč, vložek in nasvete;
- ... delovni modeli več agencij, kjer učitelji in inkluzivni razredi sodelujejo z drugimi eksperti in osebjem iz različnih disciplin;
- ... sodelovalni pristopi k poučevanju, kjer učitelji uporabljajo timski pristop, v katerega so vključeni učenci, starši, vrstniki, drugi učitelji v šoli in podporno osebje ter po potrebi tudi člani večdisciplinskih skupin;
- ... jezik/terminologija in temeljni delovni koncepti ter mnenja drugih strokovnjakov, vključenih v izobraževanje;
- ... odnosi moči med različnimi nosilci interesov, ki jih je potrebno sprejeti in učinkovito obvladati.

Ključne veščine in sposobnosti, ki jih je potrebno razviti znotraj tega področja kompetenc, vključujejo ...

- ... uvajati vodenje razreda in veščin upravljanja, ki omogočajo učinkovito delo več agencij;
- ... sodelovati pri poučevanju in delovati v fleksibilnih skupinah;
- ... delovati kot del šolske skupnosti in črpati pomoč pri šolskih notranjih in zunanjih virih;
- ... razvijati razredno skupnost, ki je del širše šolske skupnosti;
- ... prispevati k procesom evalvacije, pregleda in razvoja celotne šole;
- ... reševati probleme v sodelovanju z drugimi strokovnjaki;
- ... prispevati k širšemu šolskemu partnerstvu z drugimi šolami, organizacijami v skupnosti in drugimi izobraževalnimi organizacijami;
- ... črpati iz vrste verbalnih in neverbalnih komunikacijskih veščin, da se omogoči sodelovanje z drugimi strokovnjaki.

4. Osebni strokovni razvoj – poučevanje je učna dejavnost in učitelji so odgovorni za lastno vseživljenjsko učenje.

Področja kompetenc znotraj te temeljne vrednote so povezana z:

- učitelji kot razmišljajoči praktiki;
- začetnim izobraževanjem učiteljev, ki je osnova za stalno strokovno učenje in razvoj.

4.1 Učitelji kot razmišljajoči praktiki

Stališča in prepričanja, ki so osnova tega področja kompetenc, vključujejo ...

- ... poučevanje je dejavnost reševanja problemov, ki zahteva stalno in sistematično načrtovanje, vrednotenje, refleksijo in prilagojeno delovanje;
- ... refleksivna praksa omogoča učiteljem, da učinkovito sodelujejo s starši kot tudi v skupinah z drugimi učitelji in strokovnjaki v šoli in izven nje;
- ... pomen na dokazih temelječe prakse za vodenje učiteljevega dela;
- ... pomen razvoja osebne pedagogike za vodenje učiteljevega dela.

Ključna znanja in razumevanje, ki predstavljajo osnovo tega področja kompetenc, vključujejo ...

... osebne, metakognitivne veščine in veščine učenja učenja;

... kaj je potrebno, da razvijemo reflektivnega praktika in kako razviti osebno refleksijo o delu in pri delu;

... metode in strategije vrednotenja lastnega dela in uspešnosti;

... metode akcijskega raziskovanja in njihov pomen za delo učiteljev;

... razvoj osebnih strategij za reševanje problemov.

Ključne veščine in sposobnosti, ki jih je potrebno razviti znotraj tega področja kompetenc, vključujejo ...

... sistematično vrednotenje lastnega delovanja;

... učinkovito vključevanje drugih v refleksijo poučevanja ter učenja;

... prispevanje k razvoju šole kot učne skupnosti.

4.2 Začetno izobraževanje učiteljev kot temelj stalnega strokovnega učenja in razvoja

Stališča in prepričanja, ki so osnova tega področja kompetenc, vključujejo ...

... učitelji so odgovorni za lasten neprekinjen strokovni razvoj;

... začetno izobraževanje učiteljev je prvi korak v učiteljevem strokovnem vseživljenjskem učenju;

... poučevanje je učna dejavnost; biti odprt za učenje novih veščin in aktivno iskati informacije in nasvete je dobra stvar, ne pa slabost;

... učitelj ne more biti strokovnjak za vsa vprašanja, povezana z inkluzivnim izobraževanjem. Za tiste, ki začenjajo z delom v inkluzivnem izobraževanju, je osnovno znanje ključnega pomena, vendar je stalno spopolnjevanje bistveno;

... spremembe in razvoj so stalnica inkluzivnega izobraževanja in učitelji potrebujejo upravljanja in odzivanja na spreminjajoče potrebe in zahteve ves čas svoje poklicne poti.

Ključna znanja in razumevanje, ki predstavljajo osnovo tega področja kompetenc, vključujejo ...

... izobraževalno zakonodajo in zakonodajni okvir, znotraj katerega učitelji delujejo; odgovornosti ter dolžnosti do učencev, njihovih družin, sodelavcev in do učiteljskega poklica znotraj tega zakonodajnega okvira;

... možnosti, priložnosti in poti do nadaljnega, stalnega spopolnjevanja, da razvijejo znanja in veščine, s katerimi bodo lahko izboljšali svojo inkluzivno prakso.

Ključne veščine in sposobnosti, ki jih je potrebno razviti znotraj tega področja kompetenc, vključujejo ...

... fleksibilnost učnih strategij, ki naj spodbujajo inovacije in osebno učenje;

... uporaba strategij upravljanja s časom, ki bodo odprle možnosti za nadaljnje spopolnjevanje ob delu;

... biti odprt in proaktiven ter sodelavce in druge strokovnjake uporabiti kot vire učenja in navdiha;

... prispevati k učenju in razvojnim procesom celotne šolske skupnosti.

IZVAJANJE PROFILA INKLUZIVNIH UČITELJEV

Splošna načela

Naslednje trditve opisujejo na kratko dogovorjena splošna načela, ki so osnova temeljnim vrednotam in področjem kompetenc, predlaganih v Profilu inkluzivnih učiteljev.

1 - Vrednote in področja kompetenc za delo v inkluzivnem izobraževanju potrebujejo vsi učitelji, enako kot so za inkluzivno izobraževanje odgovorni vsi učitelji.

2 - Vrednote in področja kompetenc za inkluzivno izobraževanje omogočajo učiteljem tiste osnove, ki jih potrebujejo za delo z učenci z različnimi potrebami v rednem razredu. To je pomembna razlika, zaradi katere je inkluzija več kot upoštevanje potreb specifičnih skupin učencev (npr.: tistih s posebnimi izobraževalnimi potrebami). Vrednote in področja kompetenc krepijo kritično sporočilo, da je inkluzivno izobraževanje pristop za vse učence, ne le za določene skupine z določenimi potrebami.

3 - Vrednote in področja kompetenc, ki smo jih identificirali za ZIU v tem dokumentu, predstavljajo osnovo ključnih stališč, znanja in veščin, ki jih moramo razvijati v času uvajanja novega učitelja in v nadaljnjih priložnostih za strokovni razvoj, ki naj poteka po jasno začrtani poti vključno s specializacijo za izobraževanje za posebne potrebe (PIP). Področja kompetenc je potrebno stalno razvijati, tekem celotnega obdobja učiteljeve poklicne poti.

4 - Vrednote in področja kompetenc, ki jih potrebujejo vsi učitelji, če želijo delati v inkluzivnih okoljih, niso v nasprotju s posebnim izobraževanjem in usposabljanjem učiteljev za PIP, ki rednemu učitelju pomagajo pri njegovem delu. Te vrednote in področja kompetenc predstavljajo osnovo dela vseh učiteljev – splošnih učiteljev in učiteljev specialistov.

5 - Vrednote in področja kompetenc, opisanih v Profilu, so namenoma zastavljene zelo široko, in sicer z namenom, da podpirajo razvoj učiteljev kot vseživljenjskih učencev in praktikov z reflektivno prakso, z izkustvenim učenjem in akcijskimi raziskavami.

6 - Vrednote in področja kompetenc so lahko v pomoč pri strokovnem razvoju študentov, bodočih učiteljev in predstavljajo vir za delo učitelja izobraževalca.

7 - Vrednote in področja kompetenc za inkluzivno izobraževanje predstavljajo eno od izhodišč za načrtovanje programov ZIU. Načelo inkluzivnega izobraževanja kot systemskega pristopa mora veljati za začetno izobraževanju učiteljev kot tudi za učne načrte na šolah.

8 - O integraciji vrednot in področij kompetenc za inkluzivno izobraževanje znotraj ZIU morajo razpravljati vsi nosilci interesov znotraj različnih nacionalnih situacij in okvirov. Na osnovi takšnega dialoga lahko področja kompetenc postanejo mehanizem za zmanjšanje nepovezanosti, ki obstaja med razrednimi učitelji in ostalimi nosilci interesov v izobraževanju.

Uporaba profila

V okviru dela na projektu TE4I je bil dosežen jasen dogovor o cilji ZIU, ki so naslednji:

- razvijanje sposobnosti novih učiteljev, da postanejo bolj inkluzivni pri svojem delu;
- usposabljanje novih učiteljev, ki bodo učinkoviti pri svojem poučevanju in istočasno strokovnjaki na svojem predmetnem področju.

Profil inkluzivnih učiteljev smo razvili kot pomoč pri doseganju tega cilja, in sicer za vse programe ZIU.

Temeljne vrednote in področja kompetenc so vse transverzalne – ne nanašajo se na določen sektor ali predmet. Podobno temeljne vrednote in področja kompetenc ne veljajo zgolj za metode podajanja enega programa bolj kot drugega.

Profil inkluzivnih učiteljev je bil izdelan predvsem kot priročnik za oblikovanje in izvajanje programov začetnega izobraževanja vseh učiteljev. To niso navodila za vsebine ZIU, temveč jih moramo videti kot gradivo, ki bo pomagalo pri prepoznavanju bistvenih vsebin, metod in načrtovanja ter specificiranja želenih učnih izidov za ZIU.

O takšni uporabi so razpravljali ter se o njej zedinili v okviru projekta TE4I. Vendar so razprave med različnimi nosilci interesov, vključenimi v projektne dejavnosti, pokazale, da je Profil primeren za uporabo drugje. Predlogi za druge rabe Profila, ki so bili poudarjeni v projektnih razpravah, vključujejo naslednje:

- za študente, bodoče učitelje, predstavlja Profil orodje za samorefleksijo. Profil je še zlasti primeren kot izhodišče za premagovanje osebnih izkušenj izključitve v šolah; izpostavlja namreč pomembna stališča, področja znanja in veščin, o katerih morajo študenti, bodoči učitelji kritično razmišljati, če hočejo premagati stereotipe, ki jih morda še nosijo v sebi;
- za izobraževalce učiteljev predstavlja Profil orodje za razprave, ki ga je moč uporabiti v razgradnji in ponovni izgradnji miselnosti o učencih in inkluzivnem izobraževanju kot pristopu za vse učence. Profil lahko služi tudi kot vodič izobraževalcem učiteljev pri lastnem delu s študenti z različnimi potrebami;
- za učitelje prakse predstavlja Profil vodič za identifikacijo osebnih prednostnih nalog za dejavnosti na področju njihovega nadaljnjega strokovnega razvoja;
- vodje šol lahko uporabijo Profil pri uvajanju novih učiteljev in pri dolgoročnem stalnem strokovnem razvoju, v povezavi z razvojnimi procesi celotne šole;
- delodajalcem na področju izobraževanja Profil pomaga pri rekrutiranju in pri prepoznavanju tistih strokovnjakov, ki so ustrezno pripravljene za delo v šolah. Profil ima tudi to sposobnost, da potencialno osvetli prednostne naloge za začetni in dolgoročni strokovni razvoj ostalih strokovnjakov, zaposlenih v šolah (na primer šolskih psihologov in svetovalcev).

Zadnji predlog odraža ponavljajoč problem, o katerem so v okviru projekta spregovorili številni nosilci interesov – temeljne vrednote, predlagane v Profilu, niso kritičnega pomena samo za vse učitelje, ampak so bistveni za uspešno delo šolskih vodij, izobraževalcev učiteljev, drugih izobraževalnih strokovnjakov in odločevalcev.

Dejavniki v podporo pri izvajanju Profila

V času triletnih projektnih dejavnosti so bile ugotovljene številne ovire v izvajanju izobraževanja učiteljev za inkluzijo, o katerih so potekale razprave. Vendar je iz dela, ki že poteka v državah, razvidno, da obstajajo inovativni pristopi, ki nudijo rešitve za odstranjanje potencialnih ovir. S pomočjo takšnih inovativnih praks in na osnovi specifičnih razprav z nosilci interesov o Profilu inkluzivnih učiteljev, so bili opredeljeni številni ključni dejavniki, ki podpirajo izvajanje le-tega. To so dejavniki, ki ne pokrivajo le možne uporabe Profila za programe začetnega izobraževanja učiteljev, ampak obravnavajo tudi širše probleme v povezavi s politiko in prakso v šolah in v izobraževanju učiteljev.

V naslednjih poglavjih se ti ključni podporni dejavniki neposredno navezujejo na okvir osmih področij priporočil za ZIU, ki so predstavljeni v sintezi projekta TE4I (glej <http://www.european-agency.org/publications/ereports/te4i-challenges-and-opportunities/te4i-challenges-and-opportunities> for more details).

Projektna priporočila jasno nakazujejo prednostne naloge za razvoj področja ZIU po Evropi v prihodnosti. Dejavnike, ki so jih identificirali nosilci interesov v projektu kot ključne za pomoč pri izvajanju Profila, lahko razumemo tudi kot dejavnike, ki nagovarjajo do določene mere ključna priporočila v sintezi.

1. Dejavniki, ki se nanašajo na izobraževanje učiteljev

1.1 Rekrutiranje kandidatov za učitelje za ZIU

- Spoštovanje različnosti študentov, bodočih učiteljev, mora biti temeljna vrednota, ki se odraža v politiki in delu ustanov, ki izobražujejo učitelje.

- Navidezno homogenost ozadij študentov v ZIU je treba vzeti v obzir. Sprejemni pogoji v ZIU in strategije rekrutiranja je treba skrbno pregledati, če naj se upošteva raznolikost študentov. Razviti je potrebno fleksibilne poti v poučevanje, katerih cilj je privabiti kandidate za učitelje iz različnih ozadij in z različnimi kulturnimi ter socialnimi izkušnjami. Upoštevati moramo zlasti tiste poti v poučevanje, ki podpirajo rekrutiranje študentov z invalidnostmi (kot je opisano v Konvenciji ZN o pravicah invalidov 2006).

1.2 Programi ZIU

- Ključni cilj ZIU je pomagati študentom, bodočim učiteljem, razviti lastno pedagoško teorijo, osnovano na kritičnem mišljenju in analitičnih veščinah, skladnih z znanjem, veščinami in vrednotami, ki se odražajo v kompetencah. Razviti morajo tudi razumevanje učiteljeve širše vloge v odnosu do šole kot učne skupnosti.

- Kulturne norme in vrednote, ki jih študenti, bodoči učitelji, prinesejo s seboj, je treba videti kot neizogibno izhodišče za pridobivanje znanja in veščin. Začetno izobraževanje učiteljev mora graditi na študentovih predhodnih izkušnjah o inkluziji in, kjer je to potrebno, prekiniti krog osebne izkušnje segregiranega izobraževanja. Potrebujemo dejavnosti, ki se zoperstavljajo vsem vrstam stereotipov in pomagajo razvijati občutljivost, ki temelji na globokem razumevanju problemov okoli raznolikosti ter sposobnost uporabiti to razumevanje tudi v praktičnem smislu.

- Študenti, bodoči učitelji, potrebujejo izkušnjo iz prve roke o delu z učenci z različnimi potrebami, potrebujejo pa tudi učitelje, ki so večji dela v inkluzivnih okoljih. Študenti, bodoči učitelji, morajo izkusiti teorijo v praksi, in sicer v okviru priložnosti za strokovni razvoj v šolah ter imeti priložnost opravljati prakso v inkluzivnih okoljih.

- Premik od šolskega kurikuluma kot učnega načrta, ki temelji na predmetih, k medkurikularnemu poučevanju in učnim pristopom se mora odražati v ZIU. Kurikulum za ZIU mora temeljiti na modelu infuzije inkluzivne prakse v vsa predmetna področja in predmete. Takšen kurikulum mora:

- biti uravnotežen s specialističnimi vsebinami, upoštevajoč individualne učne potrebe posameznikov in skupin, ki so v nevarnosti izključitve iz rednega izobraževanja;
- izzvati študente, bodoče učitelje, tako da dobijo priložnost izkusiti ovire do učenja kot tudi priložnosti za uspeh v situacijah reševanja resničnih življenjskih problemov.

- Za cilj ZIU so potrebne 'vrednote v akciji', kjer so temeljne vrednote in področja kompetenc predstavljena s strani študentov, bodočih učiteljev, iz različnih vidikov njihovega študija in učne prakse. Ocena temeljnih vrednot in področij kompetenc v bistvu zahteva oceno učnega pristopa v ZIU. Zlasti stališča, znanje in veščine znotraj področij kompetenc morajo biti dokazana na različne načine in z različnimi metodami ocenjevanja, kot so samoocenjevanje, skupno ocenjevanje med študenti, vrstniki, mentorji in tutorji, kot tudi z dokaznimi portfelji.

1.3 Delo izobraževalcev učiteljev

- Osrednje vrednote in področja kompetenc, opisana v Profilu inkluzivnih učiteljev, so uporabna za vse izobraževalce učiteljev v ZIU. Izobraževalci učiteljev morajo biti zgled teh vrednot in področij kompetenc pri svojem delu s študenti. Zlasti morajo pokazati, kako spoštovati raznolikost in učinkovito podpirati učenje študentov z uporabo različnih pristopov k poučevanju in ocenjevanju. Sodelovati morajo tudi z učnim osebjem na šolah in z izobraževalci učiteljev drugih disciplin in/ali predmetov.
- Izobraževalci učiteljev morajo videti sebe kot vseživljenjske učence. Biti morajo aktivni in imeti morajo podporo pri iskanju priložnosti za stalen strokovni razvoj v svojem poklicu, ki bo izboljšal njihovo delo kot inkluzivni izobraževalci učiteljev.
- Da bi učinkovito podprli študente pri njihovem razvoju v inkluzivne učitelje, si morajo vsi izobraževalci učiteljev pridobiti znanje, veščine in vrednote, ki se odražajo v kompetencah, zlasti v primerih, ko nimajo neposrednih delovnih izkušenj z učenci z različnimi potrebami. Idealno bi bilo, da bi priložnosti za strokovni razvoj za izobraževalce učiteljev vsebovale dejavnosti osveščanja, s poudarkom na raznolikosti. Vendar so neposredni vložki in delovna izkušnja v inkluzivnem izobraževanju nujni, če naj vsi izobraževalci učiteljev učinkovito prikazujejo temeljne vrednote in področja kompetenc, opisanih v Profilu ter učinkovito posredujejo študentom kaj, kako in zakaj v poučevanju učencev z različnimi potrebami.

1.4 Sodelovanje med šolami in ustanovami za izobraževanje učiteljev

- Da bi študenti, bodoči učitelji, imeli dostop do potrebnih praktičnih izkušenj v šolah, morajo strukture in sredstva v ustanovah izobraževanja učiteljev omogočiti timsko delo med izobraževalci učiteljev in strokovnjaki iz različnih šol kot tudi iz širše skupnosti.
- Upoštevat je potrebno različne vloge visokošolskih izobraževalnih ustanov in mentorjev/učiteljev po šolah, ki predstavljajo inkluzivno izobraževanje študentom na praksi. Za ustrezno podporo študentom, bodočim učiteljem, v različnih okoljih in za pomoč pri udeležbi v različnih dejavnostih šolske skupnosti (ne le pri pouku v razredu), bi morali učitelji na šolah uporabljati pristop, ki ga zagovarja Profil inkluzivnih učiteljev. To pa zahteva, da imajo tudi sami možnosti za strokovni razvoj.

2. Dejavniki, povezani s politiko izobraževanja učiteljev in inkluzivnim izobraževanjem

2.1 Sistemski pristop

- Vloga učiteljev pri izvajanju inkluzivnega izobraževanja v razredu je ključnega pomena. Vendar pa inkluzivni učitelj ni edini sestavni del razvoja inkluzivnih šol; njegova vloga je tudi del širšega sistemskega pristopa. Takšen pristop se osredotoča na zagotavljanje pravic učencev kot tudi na vzpostavitev podpornih struktur in sredstev, ki omogočajo izvajanje teh pravic na vseh ravneh izobraževanja.
- Oblikovalci politik na regionalni in nacionalni ravni igrajo ključno vlogo pri načrtovanju vizije inkluzivnega izobraževanja, ki se potem prenese v koordinirane okvire politik šol in izobraževanja učiteljev. Vse politike izobraževanja učiteljev in šol je potrebno razvijati s pomočjo raziskav, ki temeljijo na dokazih. Te politike morajo biti povezane in opremljene s kazalniki, da se medsebojno podpirajo in delujejo v smeri enakih ciljev.
- Institucionalno politiko ZIU mora voditi jasna vizija visokošolskih ustanov za izobraževanje učiteljev kot inkluzivnih učnih organizacij. Vloga vodstva pri oblikovanju, komuniciranju in izvajanju takšne vizije je ključnega pomena. Institucionalna politika mora spodbujati pristop k inkluzivnemu izobraževanju znotraj vseh programov. Inkluzivno izobraževanje mora biti transverzalno v vseh predmetih in sektorjih, politika ZIU pa mora

upoštevati posledice, ki vplivajo na druge transverzalne zadeve, kot sta rekrutiranje in strokovni razvoj izobraževalcev učiteljev.

- Homogenost znotraj delovnega kadra sile v izobraževanju učiteljev zahteva podobno raven pozornosti kot homogenost študentske populacije. Študenti ZIU morajo imeti vzornike – izobraževalce učiteljev in odločevalce – ki zrcalijo raznolikost družbe. Naborne strategije visokošolskih ustanov za izobraževanje učiteljev morajo upoštevati potrebo po tem, da mora raznolikost v rekrutiranju odražati raznolikost, ki obstaja v lokalni skupnosti.
- Izobraževalci učiteljev morajo imeti priložnosti za strokovni razvoj – vključno z uvajanjem, mentorstvom in stalnim strokovnim razvojem – kar podpira njihovo delo kot inkluzivni izobraževalci učiteljev, ki so zgled temeljnih vrednot in področij kompetenc, opisanih v Profilu.

2.2 Jasnost jezika in terminologije

- Za izvajanje inkluzivnega izobraževanja so potrebne enotne definicije in razumevanje ključnih konceptov le-tega. Sodelovanje različnih nosilcev interesov v inkluzivnem izobraževanju je lažje z uporabo enotnih konceptov, ki so temelj osrednjih vrednot in področij kompetenc v Profilu inkluzivnih učiteljev.
- Inkluzivno izobraževanje moramo razumeti kot pristop za vse učence. Poudarek učiteljevega dela mora biti na premagovanju ovir v učenju za vse učence. To vključuje odmik od razumevanja inkluzije kot pristopa za manjšino učencev, temelječega na identifikaciji njihovih razlik ali upoštevanju etiket, ki imajo lahko negativne posledice za učenje.

2.3 Kontinuum pomoči učiteljem

- Izvajanje inkluzivnega izobraževanja moramo videti kot kolektivno nalogo, v kateri imajo različni nosilci interesov vsak svojo vlogo in odgovornost. Če naj učitelji uspešno odigrajo svojo vlogo, morajo imeti dostop do struktur, ki omogočajo komunikacijo in biti vključeni v timsko delo z različnimi strokovnjaki (vključno s tistimi, ki delajo na visokošolskih ustanovah za izobraževanje učiteljev), kot tudi priložnosti za stalen strokovni razvoj.
- Temeljne vrednote in področja kompetenc so neke vrste priručnik za sedanje izobraževanje učiteljev in za priložnosti za strokovno spopolnjevanje. Uvajanje novih učiteljev in mentorstvo po šolah, stalno strokovno spopolnjevanje in poti napredka v specializiranem izobraževanju se morajo navezovati na temeljne vrednote, obravnavane v ZIU. Področja kompetenc, opisana v Profilu, so del spiralnega učnega pristopa, h kateremu se je treba vrniti v toku nadaljnjih dejavnosti strokovnega razvoja in o katerem je treba ponovno razmisliti na vedno globljih ravneh učenja in razumevanja.
- Priložnosti za strokovni razvoj učiteljev v praksi, ki niso delali v inkluzivnem izobraževanju, morajo tudi vsebovati temeljne vrednote in področja kompetenc, opisanih v Profilu.
- Priložnosti strokovnega razvoja za vodje šol morajo vsebovati načela inkluzivnega izobraževanja, ki so povezana s temeljnimi vrednotami, predstavljenimi v Profilu. Stališča in prepričanja vodij šol o inkluziji igrajo kritično vlogo pri ugotavljanju, do kakšne mere je organizacijska kultura v šolah povezana s temeljnimi vrednotami iz Profila.

2.4 Ukrepi v zvezi z odgovornostjo in načela inkluzije

- Učitelji in izobraževalci učiteljev morajo delovati znotraj organizacij – šol in ustanov za izobraževanje učiteljev – ki so učne skupnosti. Takšne učne skupnosti jih spoštujejo kot strokovnjake ter podpirajo njihovo delo na osnovi jasne vizije in skupne kulture, ki spodbuja inkluzivno izobraževanje na vseh ravneh.

- Vsi razvojni procesi šol in ustanov izobraževanja učiteljev morajo biti pregledani glede organizacijske politike in prakse v zvezi z inkluzijo. Učiteljem in izobraževalcem učiteljem moramo pomagati, da bodo na osnovi transparentnih postopkov upravljanja kakovosti lahko prispevali k evalvaciji in razvoju organizacijske delovne prakse, ki podpira skupne vrednote učenja v inkluzivnih okoljih.

- Ukrepi in procesi v zvezi z odgovornostjo morajo upoštevati delo učiteljev in izobraževalcev učiteljev z vsemi učenci. Takšni ukrepi morajo vključevati različne možne učne uspehe in se ne osredotočati zgolj na omejene interpretacije šolskega uspeha.

Končne opombe

Tukaj predstavljeni dejavniki v podporo izvajanja Profila niso izčrpni. Pomembni so za vse okvire ter situacije. Treba pa je še podrobneje proučiti posledice izvajanja Profila znotraj posameznih držav. Vendar bomo predstavili povzetek predlogov, o katerih so se projektni eksperti in nosilci interesov v projektu na osnovi razprav dogovorili.

Profil inkluzivnih učiteljev opisuje temeljne vrednote in področja kompetenc, ki jih morajo pri svojem delu z učenci izkazovati učitelji v šolah kakor tudi tisti, ki učitelje pripravljajo. Delo inkluzivnih učiteljev pa mora imeti podporo še drugih strokovnjakov v izobraževanju, šolske kulture in organizacije ter političnega okvira za izobraževanje, ki vsi skupaj omogočajo inkluzijo. Takšen model se mora jasno odražati v ZIU. V idealnih razmerah predstavlja del napredovanja skozi priložnosti stalnega strokovnega spopolnjevanja, ki so osrednji vidik vseživljenjskega učenja.

KONCEPTUALNA OSNOVA PROFILA

Profil inkluzivnih učiteljev, izdelan v okviru projekta Izobraževanje učiteljev za inkluzijo, predstavlja temeljne vrednote in dogovorjena področja kompetenc, ki jih potrebujejo vsi učitelji, če hočejo delati v inkluzivnem izobraževanju. Pri razvoju profila so bili uporabljeni trije parametri:

1 - Inkluzija je v bistvu načelen pristop k izobraževanju, ki temelji na pravicah in vsebuje vrsto temeljnih vrednot;

2 - Obstajajo praktične in konceptualne težave pri osredotočanju na izolirane kompetence za poučevanje v inkluzivnem izobraževanju. Da bi bil Profil primeren za različne države in nosilce interesov je bil potreben širši pristop k zamisli o uporabi kompetenc;

3 - Prednostnih nalog politik in učinkov socialnih politik znotraj posameznih držav se ne sme zanemariti, obstaja okvir mednarodnih politik in politik na ravni EU, ki jih morajo upoštevati vse države in katere vplivajo na inkluzivno izobraževanje in na izobraževanje učiteljev.

Posamezni parametri so opisani v nadaljevanju. Predstavljajo ključno konceptualno osnovo Profila inkluzivnih učiteljev.

Na vrednotah osnovan pristop k inkluzivnemu izobraževanju

V strategiji Evropa 2020 (http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm) se eden od petih glavnih ciljev nanaša na izobraževanje. Ta cilj jasno poudarja pomen vrednot v evropskih izobraževalnih sistemih: 'V obdobju do leta 2020, je prednostni cilj evropskega sodelovanja podpreti nadaljnji razvoj izobraževalnih sistemov in sistemov usposabljanja v državah članicah, ki naj zagotavljajo:

a) osebno, socialno in strokovno izpolnitev vseh državljanov;

b) trajnostno ekonomsko blaginjo in zaposljivost, medtem ko spodbujajo demokratične vrednote, socialno kohezijo, aktivno državljanstvo in medkulturni dialog.' (Sklepi Sveta, 2009, str. 3).

Strateški okvir ET 2020 predvideva štiri strateške cilje izobraževanja in usposabljanja v naslednjem desetletju. Strateški cilj 3 se osredotoča na spodbujanje pravičnosti, socialne kohezije ter na aktivno državljanstvo – znotraj tega cilja je poudarjen pomen vrednot: 'Izobraževanje bi moralo spodbujati medkulturne kompetence, demokratične vrednote ter spoštovanje temeljnih pravic in okolja, obenem pa bi se moralo boriti proti vsem oblikam diskriminacije ter vse mlade usposobiti za pozitivne odnose z vrstniki iz različnih ozadij.' (str. 4).

V poročilu Mednarodne konference o inkluzivnem izobraževanju 2008, je poudarjeno, da: 'temelji inkluzivno izobraževanje na vrsti zamisli in vrednot o tipu družbe, ki jo moramo zgraditi in o idealnem človeku, ki ga moramo oblikovati. Če hočemo imeti inkluzivne družbe, ki so bolj miroljubne in spoštujejo razlike, je ključnega pomena, da imajo študenti priložnost razvijati in izkusiti te vrednote tekom svojega izobraževanja, tako v šolah kot v neformalnih okoljih.' (str. 11).

Mišljenje se je torej odmaknilo od ozke zamisli o inkluziji kot sredstvu razumevanja in premagovanja primanjkljaja in je zdaj širše sprejeto, da pokriva vsebine spola, etničnosti, razreda, socialnih pogojev, zdravja in človekovih pravic ter zajema univerzalno vključenost, dostop, sodelovanje in uspeh (Ouane, 2008).

24. člen Konvencije o pravicah invalidov (2006) poudarja, da imajo invalidi pravico do izobraževanja. V nadaljevanju sledi: 'Države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do

izobraževanja. Za uresničevanje te pravice brez diskriminacije in na podlagi enakih možnosti države pogodbenice zagotavljajo vključujoč izobraževalni sistem na vseh ravneh in vseživljenjsko učenje, usmerjeno v: polni razvoj človekovih zmožnosti, občutek dostojanstva in lastne vrednosti ter krepitev spoštovanja človekovih pravic, temeljnih svoboščin in raznolikosti ljudi.' (str. 17).

Vendar pa UNESCO in UNICEF (2007) trdita naslednje: 'Pravica do izobraževanja zahteva obvezo zagotoviti univerzalen dostop, vključno z vsemi potrebnimi ukrepi, da se doseže najbolj marginalizirane otroke. Toda pridobiti otroke v šolo ni dovolj; to še ne jamči izobraževanja, ki omogoča posamezniku doseči ekonomske in socialne cilje ter usvojiti veščine, znanje, vrednote in stališča, ki pripomorejo k odgovornemu in aktivnemu državljanstvu.' (str. 27).

Za inkluzivno izobraževanje za vse učence, ki temelji na pravicah, je potreben celostni pristop, za katerega pa so potrebni učitelji, ki so več kot zgolj posredniki vsebin. UNESCO (2008) trdi: 'Uporaba na pravicah temelječega pristopa k izobraževanju, z namenom da pride do premika k inkluziji, bo zahtevala reformo celotnega šolskega sistema, vključno s preoblikovanjem ustavnih jamstev in politik, učnih načrtov, sistemov usposabljanja učiteljev, gradiv, učnih okolij, metodologij, dodeljevanja sredstev, itd. Predvsem pa bo potrebna sprememba v stališčih vseh ljudi v celotnem sistemu, da bodo pozdravili raznolikost in razlike ter jih razumeli kot priložnosti in ne kot probleme.' (str. 29).

Inkluzivno izobraževanje je glavni in najpomembnejši koncept, ki vpliva na različne politike in pristope izvajanja v obveznem in visokem izobraževanju ter izobraževanju učiteljev. Cilji inkluzivnega izobraževanja so doseženi znotraj okolij in sistemov, ki spoštujejo enako vsakega posameznika in ki vidijo šole kot skupnosti. Inkluzivno izobraževanje vključuje vse učence ter ima za cilj bolj smiselno sodelovanje posameznikov v učnih priložnostih ter zmanjšanje njihove izključenosti iz izobraževanja in širše družbe.

Inkluzivno izobraževanje je torej v bistvu načelen, na pravicah temelječ pristop, ki ga podpirajo številne osrednje vrednote: enakost, sodelovanje, razvoj in ohranjanje skupnosti ter spoštovanje raznolikosti. Vrednote učitelja so ključni določevalci njegovega delovanja. *Svetovno poročilo o invalidnosti* (2011) navaja, da je: 'ustrezno usposabljanje rednih učiteljev odločilnega pomena, če naj bo učitelj samozavesten in kompetenten pri poučevanju otrok z različnimi potrebami.' (str. 222). Poročilo jasno poudarja potrebo po takšnem usposabljanju, ki se bo osredotočalo na stališča in vrednote in ne le na znanje in veščine.

V Vrstniški učni dejavnosti 2011, ki se je osredotočala na Strokovni razvoj učiteljev (2011) je zapisano, da 'ne moremo vseh vidikov poučevanja v celoti opisati ali definirati; vidiki, kot so učiteljeve strokovne vrednote, nagnjenja in stališča so enako pomembni kot tisti bolj merljivi in količinsko določljivi.' (str. 7). V poročilu piše, da v Evropi 'sestavine kompetenc učitelja pogosto vključujejo: znanje, veščine in vrednote.' (str. 10).

Tako so se dogovorili, da naj bodo temeljne vrednote izhodišče za proučevanje učiteljevih kompetenc za inkluzivno izobraževanje. Štiri temeljne vrednote o poučevanju in učenju za vse učence, opredeljene v projektu TE4I – spoštovanje raznolikosti učencev, pomoč vsem učencem, delo z drugimi in osebni strokovni razvoj – so temelj za vse učitelje pri pridobivanju znanja, razvoju razumevanja in izvajanju veščin, potrebnih za delo v inkluzivnem izobraževanju.

V projektu so sklenili, da so te temeljne vrednote:

- načela, ki so jasno vidna v učiteljevem delovanju;
- 'teorija, obogatena s praktičnim znanjem', kar je posledica učnih priložnosti, ki so na voljo v programih izobraževanja učiteljev.

Področja kompetenc kot pristop

Temeljne vrednote, identificirane kot kritične za vse učitelje v inkluzivnem izobraževanju, so bile uporabljene kot osnova za ugotavljanje ključnih kompetenc, ki jih potrebujejo vsi učitelji za delo v inkluzivnem izobraževanju. Predstavniki držav v Agenciji so predlagali, da bi se projekt, ki je dobil podporo na nacionalni in mednarodni ravni, osredotočal na kompetence učitelja.

Na mednarodni ravni je v poročilu OECD 2005, z naslovom: *Učitelji so pomembni*, identificiranih: vrsta osebnih kompetenc, ki vplivajo na kakovost in učinkovitost poučevanja (str. 100). Potencialne kompetence so usmerjene na predmetno znanje in na vrsto transverzalnih veščin (kot so komunikacija, samoupravljanje, organizacijske veščine in veščine reševanja problemov).

Večina držav, ki so sodelovale v projektu, obravnava kompetence na ravni visokošolskih ustanov za izobraževanje učiteljev ali na ravni nacionalnih politik. Povzetek rabe kompetenc v ZIU je podan v Prilogi 1. (Informacije izhajajo iz projektnih poročil posameznih držav in so na voljo na: <http://www.european-agency.org/agency-projects/teacher-education-for-inclusion/country-info>).

Vendar moramo priznati, da države kompetence in/ali njihovo uporabo v ZIU na splošno zelo različno razumejo. V projektu je bilo tako, da so različne države ne le identificirale različne kompetence, ključnega pomena za učitelje, ampak so tudi izraz kompetence interpretirale različno.

V sintezi projekta TE4I je predlagano, da: *izraza 'kompetence' in 'standardi' nista zamenljiva*. Rezultat razprav v projektu je bil dogovor ekspertov o naslednjih definicijah, ki so veljale za projekt TE4I:

Standardi se na splošno nanašajo na sklop ukrepov, na osnovi katerih se ovrednotijo programi izobraževanja študentov, bodočih učiteljev/učiteljev – seštevek izidov ob koncu študijskega programa.

Kompetence se razvijajo tekom časa pri študentih in učiteljih v ZIU ter prikazujejo progresivno obvladovanje različnih okolij in situacij. Kot takšne, predstavljajo temelje za ZIU kakor tudi osnovo za nadaljnji strokovni razvoj (Sinteza projekta TE4I, 2011, str. 46).

V razpravah v času projekta so se vsi eksperti strinjali, da obstajajo praktične in konceptualne težave, v kolikor se osredotočamo na 'izolirane kompetence za poučevanje' ter poudarili, da se je treba paziti pred:

- ponavljanjem dela, ki je v državah že bilo opravljeno, in sicer v zvezi z identificiranjem in katalogiziranjem specifičnih kompetenc za določene kontekste;
- razvijanjem preveč enostavnega profila kompetenc učiteljev, ki bi bil lahko razumljen mehanistično;
- predlaganjem preskriptivnega orodja, ki ga ne bi bilo moč uporabiti kot osnovo za naslednji korak na nacionalni ravni na tem področju.

Zato model, ki so ga razvili in je uporabljen v Profilu inkluzivnih učiteljev, temelji na zamisli večplastnih 'področij kompetenc'.

Vsako od področij kompetenc, povezanih z osrednjimi vrednotami za inkluzivno izobraževanje, ki so predstavljena v tem profilu, je sestavljeno iz treh elementov:

- stališč in prepričanj;
- znanja in razumevanja;

- veščin in sposobnosti.

Določeno *stališče* ali prepričanje zahteva določeno *znanje* ali raven razumevanja in nato *veščine*, da to znanje uporabimo v praktični situaciji. Za vsako področje identificiranih kompetenc so predstavljena ključna stališča, znanje in veščine, ki so njihova osnova.

Omenjeni pristop temelji na delu Ryana (2009), ki opisuje stališča kot 'večdimenzionalne značilnosti', medtem ko opisuje Shulman (2007) strokovno učenje kot vajeništvo glave (znanje), roke (veščina ali delovanje) in srca (stališča in prepričanja).

Pristop je v skladu s pogledi številnih učencev šolske starosti, ki so sodelovali na študijskih obiskih po državah leta 2011, kar je tudi zelo pomembno. Mlade so vprašali po njihovih pogledih o tem, 'kaj je tisto, kar naredi dobrega učitelja' in 'kaj je tisto, kar dobri učitelji delajo in vam dejansko pomaga pri učenju?'

Njihovi odzivi so odražali zaznavanje pomena globalnih sposobnosti poučevanja. Odgovori so vsebovali fraze kot: dobri učitelji so 'prijazni' in imajo 'smisel za humor'; 'znajo stvari dobro razložiti' in 'organizirati veliko dejavnosti', vključno s tem, da 'nam dovolijo delati v skupinah'. Posredujejo nam 'povratne informacije', in najpomembneje, učitelji 'znajo narediti učenje zabavno in zanimivo!'

Na eni ravni so to izjemno preproste ideje, vendar sporočajo močno in večplastno sporočilo vsakomur, ki je udeležen v izobraževanju učiteljev za inkluzijo – poučevanja ne moremo razstaviti na sezname dokazljivih veščin, ali znanja, ki bi ga z lahkoto ocenili na osnovi sumativnih izpitov.

Področja kompetenc, predstavljena v Profilu, pokrivajo vse vidike učiteljevega dela, ki se upošteva pri delu v posamezni državi in je osredotočeno na kompetence – poučevanje, sodelovanje z drugimi, kompetence na ravni šole in sistema. Predstavitev področij kompetenc pa temelji na dogovorjenih štirih temeljnih vrednotah za inkluzivno izobraževanje, kjer je vsako področje kompetenc povezano z ostalimi in soodvisno.

Povezave z evropsko politiko prednostnih nalog za šole in izobraževanje učiteljev

Profil inkluzivnih učiteljev se neposredno navezuje na tri področja pobud politik na evropski ravni, ki so: prvič, ključne kompetence za vseživljenjsko učenje; drugič, pristopi na osnovi kompetenc znotraj visokošolskega izobraževanja; in končno, izboljšanje politike izobraževanja učiteljev.

Ključne kompetence, ki jih potrebujejo vsi državljani tekom vseživljenjskega učenja, so opisane v Priporočilih Evropskega parlamenta in Sveta, z dne 18. decembra 2006.

Referenčni okvir določa osem ključnih kompetenc:

1. sporazumevanje v materinem jeziku;
2. sporazumevanje v tujih jezikih;
3. matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji;
4. digitalna pismenost;
5. učenje učenja;
6. socialne in državljanske kompetence;
7. samoiniciativnost in podjetnost; ter
8. kulturna zavest in izražanje.

Pomen zgoraj navedenih osmih ključnih kompetenc za vse učence je poudarjen v strateškem cilju 3, Strateškega okvira ET 2020, ki navaja, da: 'mora politika izobraževanja

in usposabljanja omogočiti vsem državljanom, ne glede na osebne, socialne ali ekonomske okoliščine, pridobiti, posodobiti in razviti tekom življenja večšine, potrebne za poklic in ključne kompetence, potrebne za zaposljivost in spodbudo za nadaljnje učenje, aktivno državljanstvo in medkulturni dialog.' (str. 4).

Razvoj ključnih kompetenc med izobraževanjem v šoli je tesno povezan z uporabo pristopov, temelječih na kompetencah, ki se uporabljajo v visokošolskem izobraževanju. V okviru dela na bolonjskem procesu, je poročilo neformalne skupine za skupno pobudo za kakovost (Joint Quality Initiative), decembra 2003 podprlo ne le pristop k visokošolskemu izobraževanju, ki temelji na izidih, ampak je priporočilo pristop, ki temelji na kompetencah, kjer učenci: '... lahko uporabijo svoje znanje in razumevanje na način, ki nakazuje strokoven pristop k njihovem delu ali poklicu, kjer so kompetence značilno predstavljene skozi snovanje in podpiranje argumentov ter reševanja problemov znotraj njihovega študijskega področja' (str. 33).

Takšno gledanje podpirata Bergan in Damian (2010), ki v poročilu Sveta Evrope trdita, da moramo razvoj kompetenc učencev videti kot del poslanstva visokošolskega izobraževanja – kjer je razvoj kompetenc odvisen od tega, kaj se smatra kot namen visokošolskega izobraževanja. Menita, da 'združevanje kompetenc' poudarja potrebo po izobraževanju celostnega človeka; izobraževanje moramo razumeti kot pridobivanje znanja in veščin in kot usvajanje vrednot in stališč.

Vrsta posledic za izobraževanje učiteljev je očitnih: pristop k izobraževanju študentov, bodočih učiteljev mora temeljiti na kompetencah, kajti tako bo njihovo začetno izobraževanje bolj učinkovito. Pripravilo jih bo na to, da bodo razvijali učenje, temelječe na kompetencah, za vse učence v razredu. Kot je zapisano v sintezi projekta TE4I (2011): 'Učitelji novinci morajo razumeti kompleksnost poučevanja in učenja ter številne dejavnike, ki nanju vplivajo. Vsi učenci morajo biti aktivni in osmišljati svoje učenje, ne pa pasivni uporabniki strogo predpisanih vsebin učnega načrta.' (str. 68).

V treh novejših sklepih Sveta – z leta 2007, 2008 in 2009 – so bile identificirane prednostne naloge za izboljšanje izobraževanja učiteljev, kot so to opredelili ministri za izobraževanje v državah članicah. Naloge so povzete v dokumentu *Izboljšanje kakovosti učiteljev: program politik Evropske unije*, ki ga je pripravil Paul Holdsworth, Evropska Komisija, GD-Izobraževanje in kultura, v letu 2010 kot prispevek razpravam v projektu Izobraževanje učiteljev za inkluzijo. Dokument je v celoti predstavljen v Prilogi 2.

V omenjenih treh sklepih Sveta je moč identificirati 10 prednostnih področij politik:

1. Spodbujati strokovne vrednote in stališča;
2. Izboljšati kompetence učiteljev;
3. Učinkovito rekrutiranje in izbor za spodbujanje kakovosti v izobraževanju;
4. Izboljšati kakovost začetnega izobraževanja učiteljev;
5. Začeti s programi uvajanja za vse učitelje novince;
6. Omogočiti vsem učiteljem pomoč mentorjev;
7. Izboljšati kakovost in količino stalnega strokovnega razvoja;
8. Šolsko vodenje;
9. Zagotoviti kakovost izobraževalcev učiteljev;
10. Izboljšati sisteme izobraževanja učiteljev.

V času študijskih obiskov po državah v letu 2010, so z vsemi projektnimi eksperti razpravljali o tem dokumentu, in sicer v zvezi s predlaganim Profilom. Iz razprav je bilo

ugotovljeno, da predstavlja Profil povezavo s prednostnimi politikami EU za izboljšanje kakovosti ZIU, spodbujanje strokovnih vrednot in stališč ter za izboljšanje kompetenc učiteljev. Vendar je treba omeniti še tri pomembne stvari:

- temeljne vrednote inkluzivnega izobraževanja, zapisane v Profilu inkluzivnih učiteljev, so osnova vseh prednostnih nalog politik;
- področja kompetenc, opisana v Profilu inkluzivnih učiteljev, se na takšen ali drugačen način navezujejo na vse prednostne naloge politik. Protislovij ni;
- Profil inkluzivnih učiteljev identificira še druge prednostne naloge, ki so prisotne v pobudah politik za izobraževanje učiteljev na evropski ravni – inkluzivno izobraževanje kot stvar človekovih pravic in inkluzivno izobraževanje kot pristop v podporo vsem učencem.

Argument, da so osrednje vrednote in področja kompetenc, opisana v Profilu inkluzivnih učiteljev koristna za vse učence, ne le za tiste, ki so v nevarnosti izključitve, ima podporo Sklepov Sveta o socialni dimenziji izobraževanja in usposabljanja (2010): 'Ustvarjanje pogojev za uspešno vključevanje učencev s posebnimi potrebami v redna šolska okolja je v korist vseh učencev. Večja uporaba personaliziranih pristopov, vključno z individualiziranimi učnimi načrti in uporabo ocenjevanja v podporo učnemu procesu, opremljanje učiteljev z veščinami upravljanja in izkoriščanje raznolikosti, spodbujanje rabe sodelovalnega poučevanja in učenja, ter širjenje dostopa in sodelovanja so načini za izboljšanje kakovosti za vse.' (str. 5).

METODOLOGIJA RAZVOJA PROFILA

V okviru projektnih dejavnosti je bila v triletnem obdobju opravljenih vrsta nalog v zvezi z razvojem Profila. Glavne dejavnosti so v celoti opisane v tem poglavju, in sicer z namenom:

- natančno dokumentirati korake, storjene na poti razvoja okvira in vsebine Profila;
- priznati neprecenljive prispevke imenovanih projektnih ekspertov, 14 gostiteljskih skupin v času študijskih obiskov po državah in več kot 400 predstavnikov skupin deležnikov za pripravo Profila, predstavljenega v tem dokumentu.

V tem poglavju je torej opisano, kako je potekal proces razvoja Profila.

Konec leta 2009, je skupina zaposlenih na Agenciji oblikovala začetni dokument kot spodbudo za razprave projektnih ekspertov posameznih držav. V dokumentu je zapisanih vrsta ključnih trditev in zamisli o kompetencah učiteljev za inkluzivno začetno izobraževanje učiteljev, ki temelji na pregledu pomembnejše literature in na informacijah o politikah kakor tudi na prispevkih projektne svetovalne skupine.

Za leto 2010 in 2011 je bila načrtovana vrsta študijskih obiskov po državah. Vse sodelujoče države so bile povabljene, da predložijo predloge za gostitev obiskov, na katerih bi se pogovarjali o ključnih temah projekta TE4I. Predloge držav je pregledala projektna svetovalna skupina in projektna skupina, sestavljena iz zaposlenih na Agenciji. Obiski so bili organizirani v skladu z vnaprej določenimi merili, ki so vključevala pomembnost predlagane teme, možnosti za proučevanje različnih pristopov k začetnemu izobraževanju učiteljev in uravnoteženo geografsko zastopanost držav.

Med petimi študijskimi obiski po državah, ki so se odvijali pomladi 2010, so udeleženi osnutek Profila obravnavali skupaj s specifičnimi temami, ki se nanašajo na uporabo pristopov, temelječih na kompetencah. Le-te so skupine gostiteljskih držav opredelile kot ključne teme obiskov. Obiski in ključne teme so bile naslednje:

Belfast, ZK (Severna Irska): proučevanja kompetenc učiteljev Severne Irske, z namenom, da se usposobi inkluzivne praktike in se upoštevajo širše potencialne posledice za sistem rednega izobraževanja, o rabi katerih bi morali učitelji razmišljati oz. kako te kompetence na najboljši možni način izvajati.

Porto, Portugalska: proučevanje profila kompetenc z ozirom na to, kako lahko pripomore k razvoju stališč in vrednot kakor tudi k razvoju znanj in veščin, potrebnih za inkluzivno izobraževanje.

Eger, Madžarska: proučevanje vsebinskih področij, potrebnih za profil kompetenc, nato pa specifično iskanje oblike začetnega usposabljanja, ki je potrebno za razvoj znanja in veščin v takšnem profilu.

Borås, Švedska: ugotavljanje, kako morajo vsi izobraževalci učiteljev zagotoviti, da bodo študenti pripravljene postati inkluzivni učitelji; in specifično, kako naj izobraževalci učiteljev delujejo na inkluzivne načine, da bo njihovo delo vzor inkluzivne prakse za študente.

Utrecht, Nizozemska: proučevanje profilov kompetenc v smislu njihovega vklapljanja v razvoj političnih pobud za inkluzivno izobraževanje. Specifično, raziskovanje okvirov politik za izobraževanje učiteljev kakor tudi inkluzivnega izobraževanja, ki je potrebno za izvajanje takšnega profila.

Informacije o vseh obiskih v letu 2010 so na voljo na: <http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion>

Vseh pet srečanj je vključevalo naslednje dejavnosti:

- predstavitev izbrane teme/vidika skupine države gostiteljice kakor tudi primere prakse iz njihove države;
- kratko predstavitev te teme s strani vseh projektnih ekspertov, ki je obravnavala temo iz perspektive njihove države;
- interaktivne razprave s projektnimi eksperti in različnimi nosilci interesov iz gostiteljske države;
- razprave v zaprtem krogu za projektne eksperte, na katerih so obravnavali ključna sporočila za razvoj dokumenta Profil inkluzivnih učiteljev.

Poleg projektnih ekspertov iz posameznih držav, je v dejavnostih v času petih obiskov sodelovalo več kot 100 strokovnjakov s področja izobraževanja – vključno z oblikovalci politik, izobraževalci učiteljev, študenti, šolskim osebjem, specialističnim podpornim osebjem, predstavniki skupin skupnosti.

Poleg razmišljanj o potrebnih vsebinah za dokument Profil inkluzivnih učiteljev, so se ključna sporočila, ki so se oblikovala v petih obiskih, osredotočala na:

- dejstvo, da kompetenc ne smemo videti kot seznamov, ki jih 'obdelamo', tako da odključamo posamezne elemente;
- ključno vlogo temeljnih vrednot in stališč do izobraževanja na splošno in specifično do inkluzivnega izobraževanja, ki jih je treba upoštevati v ZIU.

Na osnovi študijskih obiskov po državah v letu 2010, so pripravili prenovljen in razširjen dokument, ki je bil dan v razpravo na projektnem srečanju vseh udeležencev jeseni 2010 v Zürichu. Prenovljeni dokument se je znatno razlikoval od prvotne različice, in sicer na dva načina. Kot prvo je bilo predlagano, da se vsebina Profila osredotoči na *temeljne vrednote* za vse delo učiteljev (takrat so bile predstavljene tri vrednote). Drugič pa so menili, da naj bi namesto samostojnih kompetenc upoštevali *področja kompetenc*, sestavljena iz treh elementov – stališč, znanja in veščin.

Vsi projektni eksperti so se strinjali s predlaganim razvojem. Na osnovi njihovih poglobljenih povratnih informacij o specifičnih vsebinah dokumenta, je bil narejen osnutek predelanega dokumenta Profil inkluzivnih učiteljev. Ta različica se je osredotočala na okvir štirih temeljnih vrednot, skupaj s specifičnimi področji kompetenc, ki so bile podlaga vsaki od vrednot.

Na novo narejen osnutek je nato predstavljal osnovo vrsti dejavnosti za potrditev v posameznih državah, kar je bila tema devetih študijskih obiskov držav v letu 2011. V projektnih dejavnostih so potrditev oz. validacijo razumeli kot strinjanje nosilcev interesov o predlaganem okviru vrednot in področij kompetenc kot tudi o specifični vsebini dokumenta.

Meseca marca so bili obiski v *Nikoziji (Ciper)*, *Valletti (Malta)* in *Stavangerju (Norveška)*; v aprilu v *Rigi (Latvija)* in *Rovaniemiju (Finska)*; v maju 2011 pa so se obiski odvijali v *Londonu (ZK, Anglija)*, *Pontevedri (Španija)*, *Esbjergu (Danska)* in *Linzu (Avstrija)*.

Informacije o obiskih leta 2011 so na voljo na: <http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion/country-study-visits>

Kot pripravo na razprave v času študijskih obiskov so vsi udeleženci pred samim srečanjem (vključno z nosilci interesov) dobili kopijo osnutka novega dokumenta – ali v celoti ali pa v obliki povzetka. Poleg tega so vse projektne eksperte zaprosili, da predstavijo pogled svoje države na pristop, temelječ na kompetencah; da na kratko opišejo, do kakšne mere se takšen pristop odraža v učnih načrtih začetnega izobraževanja

učiteljev ter da poudarijo zlasti tiste teme, ki so relevantne za razprave o dokumentu Profil inkluzivnih učiteljev.

Ker je bil glavni cilj obiskov leta 2011 zbrati povratne informacije različnih nosilcev interesov v izobraževanju učiteljev o vsebini in potencialni koristi Profila inkluzivnih učiteljev, je država gostiteljica v času obiska organizirala vrsto dejavnosti s predstavniki različnih skupin nosilcev interesov. Te dejavnosti so vključevale: obiske in hospitacije v šolah in razredih; obiske visokošolskih ustanov za izobraževanje učiteljev in predavanj na ZIU ter predstavitve politike in prakse ZIU v državi gostiteljici.

Najpomembneje od vsega pa je bilo, da so se v času vseh obiskov odvijale različne diskusijske dejavnosti med obiskujočimi projektnimi eksperti in nosilci interesov v ZIU v državi, in sicer o Profilu – njegovi vsebini in potencialni koristi. Razprave so bile zelo interaktivne in so potekale v obliki fokusnih skupin, kjer so bili nosilci interesov spodbujeni, da prispevajo povratne informacije. Projektni eksperti in skupina zaposlenih z Agencije pa so bili 'zapisovalci' njihovih odgovorov.

Dejavnosti okoli razprav so segale od pogovorov z manjšimi skupinami do večjih plenarnih razprav s publiko 50 in več predstavnikov skupin deležnikov.

Poleg projektnih ekspertov iz posameznih držav je bilo v devetih obiskih vključenih več kot 300 udeležencev. To so bili:

- učenci (z in brez posebnih izobraževalnih potreb), njihovi starši in družinski člani;
- predstavniki lokalnih skupnosti;
- razredni učitelji, vodje šol, defektologi in podporno osebje;
- člani večdisciplinarnih skupin (vključno s šolskimi psihologi, socialnimi delavci in zdravstvenimi strokovnjaki);
- šolski inšpektorji, administratorji z lokalnih uradov in oblikovalci politik;
- učitelji novinci;
- študenti, bodoči učitelji – ki študirajo v programih ZIU in stalnega strokovnega spopolnjevanja;
- izobraževalci učiteljev, ki delajo v inkluzivnih programih, na defektologiji in v predmetnih programih;
- vodstvo visokošolskih ustanov za izobraževanje učiteljev (rektorji, dekani, vodje oddelkov in fakultet);
- oblikovalci politik za inkluzivno izobraževanje in izobraževanje učiteljev na nacionalni ravni.

V študijskih obiskih leta 2011 je bilo obravnavanih veliko elementov, ki so podpirali validacijo Profila. Na srečanjih ter razpravah so sodelovali vsi možni nosilci interesov. Na vseh študijskih obiskih je bila udeležencem razdeljena 'predloga' za zbiranje povratnih informacij o Profilu, ki so jo izpolnili vsi projektni eksperti in nekateri izmed udeležencev, predstavnikov ključnih nosilcev interesov. Predloga je predstavljena v Prilogi 3.

Poleg tega so bili obiski razdeljeni na dve fazi zbiranja informacij:

Zbiranje informacij za validacijo oz. potrditev, kjer se je uporabljala dogovorjena predloga. Povratne informacije o profilu so zbirali med obiski na Cipru, Malti, Norveški, Latviji in na Finskem. Te je potem projektna skupina analizirala, z namenom da identificirajo teme in ideje, ki so vzniknile na obiskih.

Verifikacija ali preverjanje informacij: ključne usmeritve in sporočila iz prvih obiskov so bila predstavljena udeležencem obiskov na Danskem, v Španiji, ZK (Anglija) in v Avstriji. Udeležence so zaprosili, da komentirajo zlasti usmeritve, ki so bile identificirane v prvi fazi obiskov, zato da bi ugotovili, ali so rezultati takšni, da jih lahko potrdijo oz. zavržejo.

V celoti je bilo zbranih in analiziranih 71 pisnih odgovorov, kjer je bila v glavnem uporabljena predloga za povratne informacije in pripombe; 37 le-teh je bilo v fazi validacije informacij, 34 v fazi verifikacije informacij.

Ta vzorec dveh faz dejavnosti zbiranja informacij, kot tudi fiksna sestava obiskov in različni udeleženci, ki so v njih sodelovali, je pomenila, da je bilo moč uporabiti različne oblike podatkovne (informacijske) triangulacije. Prvotno je Denzin (1979) identificiral štiri tipe triangulacijskih tehnik, o katerih sta kasneje pisala med drugimi Creswell in Miller (2000). V dejavnostih na obiskih sta bili uporabljeni dve od teh tehnik: *triangulacija podatkov* (ko se enak proces zbiranja informacij ponovi devetkrat, rezultat česar je devet serij podatkov) in *triangulacija informacij različnih raziskovalcev* (dve vodji projekta in devet skupin ekspertov uporabljajo enako orodje za zbiranje informacij).

Analiza informacij devetih obiskov je pripeljala do naslednjih glavnih zaključkov:

- dogovor o osnovnem okviru Profila, ki temelji na štirih temeljnih vrednotah in področjih kompetenc;
- na vseh obiskih so se strinjali glede vseh področij kompetenc v osnutku dokumenta. Vendar pa se je glavna razprava odvijala okoli dodajanja novih področij kompetenc;
- vrsta tem je bilo poudarjenih glede posledic izvajanja Profila. Predlagano je bilo, da se gradivo, zbrano v osnutku Profila, predela v ločen del, v katerem je govora o dejavnostih, ki so v podporo izvajanju Profila.

Različni prispevki, pridobljeni v času obiskov v letu 2011 so pripeljali do oblikovanja končnega osnutka Profila, ki je bil nato v začetku leta 2012 poslan vsem predstavnikom Agencije in imenovanim projektnim ekspertom v pregled in za možne pripombe. Končni osnutek je bil tudi predstavljen na konferenci za širitev projekta TE4I, ki je pomladi 2012 potekala v Bruslju.

Med tem dogodkom so imeli projektni eksperti še zadnjikrat priložnost, da dajo pripombe na besedilo. Poleg tega pa so predstavniki UNESCA in UNICEF CEE/CIS, kakor tudi govorniki, ki so zastopali ključne delodajalce na področju izobraževanja, učitelji novinci in študenti, bodoči učitelji, podali strukturirana razmišljanja o potencialni vrednosti Profila.

(Informacije o konferenci kakor tudi vsi prispevki govorcev so na voljo na: <http://www.european-agency.org/agency-projects/teacher-education-for-inclusion/dissemination-conference>)

Vse povratne informacije, pripombe in razmišljanja iz vseh dejavnosti konference so bili osnova pri oblikovanju končnega Profila in ostalega gradiva, ki je v celoti predstavljeno v pričujočem dokumentu.

RAZVOJ PROFILA V PRIHODNOSTI

V svojem nagovoru na srečanju projekta jeseni 2010 v Zürichu, je vodilni govornik, Tony Booth, predlagal, da: 'je moč nas izobraževalcev v tem, da pritegnemo druge v dialog – to je vse.'

To je uvid, ki ponazarja namene pričujočega dokumenta – da se vključi druge v razpravo. Upamo, da bo Profil sam kakor tudi spremljajoče diskusijsko gradivo uporabljeno na različne načine, in sicer da informira na nacionalni, Evropski in celo na mednarodni ravni o izobraževanju učiteljev za inkluzijo. Globalno gledano smo zaskrbljeni glede razvoja kapacitet za inkluzivno prakso. Projekt Profil inkluzivnih učiteljev nudi potencialno način, kako začeti in nato nadaljevati razprave ne le o učiteljih, ampak o širšem cilju inkluzivnega izobraževanja.

Vendar je treba pojasniti, da je dokument kratek in ne predstavlja končnega izdelka, ki bi ga na nek način lahko 'presadili' v posamezne državne okvire. Razvit je bil z namenom, da spodbudi nadaljnje razprave na način, ki bo oblikovalcem politik in zlasti izobraževalcem učiteljev pomagal narediti korak naprej v njihovem razmišljanju. Praktični poskus v podporo gornjega cilja je različica dokumenta, ki ni zaščiten z avtorskimi pravicami.

Številne vsebine, ki se navezujejo na učinkovitost začetnega izobraževanja učiteljev in so v dokumentu poudarjene, bi bilo treba še nadalje proučiti. Spodaj navedene teme so bile deležne osrednje pozornosti v razpravah glede možnega nadaljnega razvoja Profila inkluzivnih učiteljev.

(i) Obstaja še zelo omejena raziskovalna baza, ki dokumentira, kako se – ali pa bi se moralo – učitelje, ki delujejo v inkluzivnih okoljih, pripravljati na njihovo delo. To dejstvo je upoštevano v Sklepih Sveta o socialni dimenziji izobraževanja in usposabljanja (2010), kjer je izražena potreba, da: 'se razširi baza znanja v sodelovanju z drugimi mednarodnimi organizacijami in se zagotovi širjenje rezultatov raziskav.' (str. 9).

Sinteza projekta TE4I gre tu še korak dlje in zahteva, da: 'morajo biti narejene raziskave o učinkovitosti različnih poti v poučevanje in organizacijo programov, vsebino in pedagogiko, zato da se najbolje razvijejo kompetence učiteljev za zadovoljevanje različnih potreb vseh učencev.' (str. 72).

Profili kompetenc učitelja – stališča, znanje in veščine – so pomembno področje za bodoče raziskave o učinkovitosti politike začetnega izobraževanja učiteljev in njegovega izvajanja. Kot je zapisano v predlogu Vrstniške učne dejavnosti 2011: '... okvir kompetenc učitelja ni čudežno zdravilo. Je le eden od vrste instrumentov, ki pomagajo k večji strokovnosti učiteljev in spodbujajo kakovost v izobraževanju' (str. 6). Bodoče raziskave bi se lahko osredotočale tudi na sistematično ocenjevanje Profila znotraj specifičnih okvirov programov začetnega izobraževanja učiteljev, ali pa upoštevale vidik širše systemske perspektive.

(ii) Številne države pregledujejo sestavo začetnega izobraževanja učiteljev in razmišljajo, kje in kdo naj bi izvajal ZIU (univerze in/ali šole). Sestave programov in vsebine učnih načrtov so tudi predmet širših razprav. Mnogo predlaganih popravkov je v skladu z inkluzivnim pristopom. Poročilo OECD, z naslovom 'Učitelji so pomembni' (2005) govori o 'spremembi poudarka v začetnem izobraževanju učiteljev' ter omenja, da: 'ni realistično pričakovati, da bo katerikoli program začetnega izobraževanja učiteljev, ne glede na to, kako kakovosten je, lahko v polni meri razvil študente, bodoče učitelje ... namesto da je glavna ali edina kvalifikacija učiteljev, mora začetno izobraževanje učiteljev biti razumljeno kot vstopna točka v poklic in platforma za učiteljev stalen razvoj.' (str. 134).

Profil inkluzivnih učiteljev je rezultat razprav o začetnem izobraževanju učiteljev. Vendar je bila s strani udeležencev, ki so sodelovali v dejavnostih projekta TE4I poudarjena njegova potencialna dolgoročna vloga kot pomoč pri priložnostih za nadaljnji in stalni strokovni razvoj. Smatra se, da bi bilo koristno nadaljevati z delom na Profilu kot orodju za različne možnosti razvoja učiteljev.

(iii) V Sklepih Sveta (2010) je izražena potreba po: 'spodbujanju vloge izobraževanja in usposabljanja kot ključnih inštrumentov za doseganje ciljev v procesu socialne inkluzije in socialne zaščite' (str. 10). To je zapisano tudi v sintezi projekta TE4I, in sicer: 'Koristi večje inkluzije, povezane z drugimi prednostnimi nalogami, kot so socialna pravica in kohezija skupnosti, so tudi dolgoročne. Investicija v zgodnje izobraževanje otrok ter vedno inkluzivnejši sistem izobraževanja predstavljata učinkovitejšo rabo virov kot pa so to kratkoročne spodbude za 'zapolnjevanje vrzeli' ali pomoč določenim marginaliziranim skupinam' (str. 77).

V procesu razvoja Profila inkluzivnih učiteljev se je vedno znova pojavljalo sporočilo projektnih ekspertov in nosilcev interesov iz posameznih držav, da je potencial izobraževanja učiteljev v tem, da deluje kot vzvod za spremembe v sistemu izobraževanja in da spodbuja inkluzivno prakso. Enako je omenjeno v sintezi projekta (2011): 'Vedno širše je prepoznavna potreba po tem, da zamenjamo 'nadomestno' pomoč z reformo poučevanja in učenja ter pozornosti do okolja, z namenom, da se poveča zmogljivost šol za odzivanje na različnost.' (str. 14).

Sinteza projekta TE4I vsebuje tudi glavne izzive za ZIU za evropske države. Iz dela na projektu je moč sklepati, da individualni učitelji niso agenti sistemskih sprememb v izobraževanju, ampak jih lahko razumemo kot ključni dejavnik, ki prispeva k potrebnim sistemskim spremembam. Učitelji, ki so pripravljeni delati učinkovito z različnimi potrebami učencev, lahko delujejo kot multiplikatorji inkluzivnega izobraževanja – vsak ukrep, ki podpira inkluzivno izobraževanje je pomemben in vsi akterji v izobraževanju imajo tako kratkoročen kot dolgoročen vpliv.

V poročilu OECD (2005) je zapisano, da: 'je poučevanje kompleksna naloga. Ne obstaja en sam sklop atributov in vedenj učitelja, ki bi bil univerzalno učinkovit za vse vrste učencev in učnih okolij.' (str. 134). Medtem ko je sprejeto, da je poučevanje kompleksna naloga, pa je trditev v pričujočem dokumentu, da je možno identificirati tiste temeljne vrednote in področja kompetenc (stališča, znanje in veščine), ki jih potrebujejo vsi učitelji za učinkovito delo v inkluzivnih razredih.

UNESCO-va Mednarodna komisija za izobraževanje za 21. stoletje (Delors et al., 1999) smatra učenje skozi vse življenje in sodelovanje v družbi učenja kot ključ do obvladovanja izzivov, ki jih postavlja hitro spreminjajoči svet. Komisija je poudarila štiri stebre učenja: 'učiti se, da bi znali živeti skupaj', 'učiti se, da bi vedeli', 'učiti se, da bi znali delati' in 'učiti se biti'. To so stebri, ki so ključnega pomena za vse učitelje kot tudi učence v evropskih šolah in učilnicah.

Sinteza projekta TE4I zaključuje, da obstaja potreba po: 'temeljnih in dolgoročnih raziskavah ... področjih kompetenc, potrebnih za kakovostno inkluzivno prakso, da se omogoči usklajena presoja o učinkovitosti izobraževanja učiteljev in delo učiteljev novincev [in] najučinkovitejših načinov vplivanja na kompetence učiteljev začetnikov (vrednote, stališča, veščine, znanje in razumevanje) i.e vsebino, pedagogiko in ocenjevanje, da se jih pripravi na inkluzivno prakso.' (str. 72).

Profil, ki je predstavljen v pričujočem dokumentu, je prvi korak v tej raziskavi. Razvit je bil na evropski ravni kot konkretno orodje, ki ga lahko nadgrajujemo in uporabimo v različnih

kontekstih v državah, da bi podprli premik k večji inkluziji in kakovostnemu inkluzivnemu poučevanju.

Izziv za izobraževanje učiteljev, ki je v Profilu poudarjen, je, da je inkluzivno izobraževanje za vse učitelje in učence. Upamo, da bodo Profil uporabljali vsi nosilci interesov v izobraževanju učiteljev, zato da bo prišlo do nadaljnjih razprav in raziskav v izobraževanju učiteljev za inkluzijo kot vzvoda za sistemske spremembe politik in praks po državah kot tudi na evropski ravni.

LITERATURA

- Bergan, S. and Damian, R., 2010. *Higher education for modern societies: competences and values*, Council of Europe higher education series No.15
- Booth, T., 2010. *Teacher Education for Inclusion: How can we know it is of high quality?* Keynote given at the Teacher Education for Inclusion project conference; Zurich, September 2010. Na voljo na sekretariatu Agencije secretariat@european-agency.org
- Creswell, J.W. and Miller, D.L., 2000. Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory Into Practice*, Volume 39, Number 3, Summer 2000, College of Education, The Ohio State University
- Delors, J. et al., 1996. *Learning, the treasure within*. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century. Paris, France: UNESCO
- Denzin, N. K., 1979. *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. New York: McGraw-Hill
- Evropska agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb, 2011. *Izobraževanje učiteljev za inkluzijo po Evropi – izzivi in priložnosti*. Odense, Danska: Evropska agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb
- Evropska komisija, 2009. *Strateški okvir za izobraževanje in usposabljanje*. Bruselj: Evropska komisija. Elektronski vir na voljo na spletu: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm
- Evropska komisija, GD-Izobraževanje in kultura, 2010. *Izboljšanje kakovosti učiteljev: program EU*. Dokument je pripravil Holdsworth, P., povzetek prednostnih nalog za izboljšanje izobraževanja učiteljev, ki so jih opredelili ministri za izobraževanje v Sklepih Sveta novembra 2007, 2008 in 2009
- Evropska komisija, GD-Izobraževanje in kultura, 2011. Tematska delovna skupina 'Strokovni razvoj učiteljev': poročilo Vrstniške učne dejavnosti: *Pristopi politik k opredelitvi in opisu kompetenc učiteljev*
- Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj, 2005. *Učitelji so pomembni: privabljanje, razvijanje in zadržanje učinkovitih učiteljev*. Paris: OECD
- Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO), 2009. *Politične smernice za inkluzijo v izobraževanju*, Paris: UNESCO
- Organizacija združenih narodov (ur.), 2006. *Konvencija o pravicah invalidov*. New York: Združeni narodi
- Ouane, A., 2008. *Creating education systems which offer opportunities for lifelong learning*. Paper presented at UNESCO International Conference on Education 'Inclusive education: the way of the future' 48th session. Geneva, 25–28 November 2008
- Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (2006/962/EC)
- Ryan, T.G., 2009. An analysis of pre-service teachers' perceptions of inclusion. *Journal of Research in Special Education Needs*, 9 (3), 180–187
- Shulman, L., 2007. *Keynote lecture to American Association of Colleges for Teacher Education Annual Conference*. New Orleans, February 2007

Sklepi Sveta in predstavnikov vlad držav članic, srečanje v Svetu, o *izboljšanju kakovosti izobraževanja učiteljev* (Uradni list (UL) C 300, 12.12.2007)

Sklepi Sveta in predstavnikov vlad držav članic, srečanje v Svetu 21. novembra 2008 o *pripravi mladih na 21. stoletje: program za evropsko sodelovanje na področju* (UL 2008/C 319/08)

Sklepi Sveta, srečanje v Svetu 26. novembra 2009 o *strokovnem razvoju učiteljev in vodij šol* (UL 2009/C 302/04)

Sklepi Sveta, srečanje v Svetu 12. maja 2009 o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju ('ET 2020') (UL 2009/C 119/02)

Sklepi Sveta, srečanje v Svetu, 2010. *Sklepi Sveta o socialni dimenziji izobraževanja in usposabljanja*. 3013. Srečanje izobraževanje, mladi in kultura, Bruselj, 11. maj 2010

Svetovna zdravstvena organizacija, 2011. *Svetovno poročilo o invalidnosti*. Ženeva: Švica. WHO

Towards shared descriptors for Bachelors and Masters, A report from a Joint Quality Initiative informal group, December 2003. Elektronski vir na voljo na spletu: http://www.verbundprojekt-niedersachsen.uni-oldenburg.de/download/Dokumente/Studium_Lehre/share_%20descriptorsbama.pdf

UNESCO-IBE, 2008. *Sklepi in priporočila 48. zasedanja Mednarodne konference o izobraževanju*. Ženeva, Švica. UNESCO IBE.ED/BIE/ CONFINTED 48/5

UNICEF in UNESCO, 2007. *Na človekovih pravicah temelječ pristop k izobraževanju za vse: okvir za realizacijo otrokovih pravic do izobraževanja in pravic v izobraževanju*. UNICEF, New York in UNESCO, Paris

PRILOGA 1 – UPORABA KOMPETENC V ZIU V POSAMEZNIH DRŽAVAH

Država	Kompetence, zapisane v nacionalni politiki/rabi v ZIU	Kompetence pokrivajo inkluzivno izobraževanje
Avstrija	Zakonodaja zahteva kompetence za vse programe. Predpiše jih posamezna visokošolska ustanova za izobraževanje učiteljev	Da
Belgija (flamsko govoreča skupnost)	Okvir kompetenc za učitelje (2007) za primarno in sekundarno stopnjo	Da, v smislu enakih možnosti
Belgija (francosko govoreča skupnost)	Ni	Ne
Ciper	Ni. Visokošolske ustanove za izobraževanje učiteljev določijo vsebine	Nekaj pomembnih obveznih predmetnih vsebin in izbirni moduli
Češka	Splošni standardi in ključne kompetence kot osnova minimalne strokovne kvalifikacije učitelja, zapisane v zakonodaji (visokošolske ustanove za izobraževanje se razlikujejo zaradi zahtev Akreditacijskega odbora)	Nudi osnovo za inkluzivno prakso
Danska	Kompetence za študente, bodoče učitelje, so zapisane v zakonodaji (Odredba št. 408, 11. maj 2009)	Kompetence v defektologiji
Estonija	Strokovni standardi učiteljev (2005 in 2006) in Strategija izobraževanja učiteljev 2009–2013	Pet ključnih področij, predstavljenih v poročilu države
Finska	Ni centralno opredeljeno, nacionalne smernice	Temeljne posebne potrebe v vsem izobraževanju učiteljev
Francija	10 veščin, zapisanih centralno za učitelje	Vključuje upoštevanje raznolikosti študentov
Irski	Pedagoški svet določil zahtevani učni uspeh	Da
Islandija	Centralne zahteve, toda odločitve sprejete na lokalni ravni	Nekatere vsebine integrirane, nekatere specialistične
Latvija	Standardi/kompetence v prenovi – koledži odločajo o vsebini	Predstavitev PIP, nekaj programov o stališčih
Litva	Profil kompetenc v poklicu učitelja (2007) in Standardi usposabljanja učiteljev	Da – vsebine se razlikujejo po koledžih
Luksemburg	Vsebine predpisuje ministrstvo. Pristop k splošnemu izobraževanju na osnovi kompetenc.	Inkluzija obravnavana v številnih primarnih programih – malo v sekundarnih
Madžarska	Standardi in ključne kompetence opredeljene	Vključuje prilagoditve posameznih zahtev.

Malta	Kompetence določene za primarno stopnjo	Da
Nemčija	Standarde postavila Stalna konferenca ministrov 2004. Strateški dokument 2010	Razvijanje defektologije kot del ZIU
Nizozemska	Kompetence in strokovne vloge določene. O vsebinah odloča posamezna visokošolska ustanova za izobraževanje učiteljev	Predstavitev PIP v primarnih programih
Norveška	Učni izidi za učitelje zapisani v uredbi o nacionalnem kurikulumu	Da
Poljska	Splošne kompetence predpisane s strani skupin ekspertov, ki jih izvolijo sveti fakultet	Ni specifično predpisano, toda programi vsebujejo vedno več pomembnih vsebin
Portugalska	Splošne kompetence določene z zakonodajo, toda visokošolske ustanove za izobraževanje učiteljev so avtonomne pri odločanju, kako jih bodo izpolnjevale	Vključuje ključne vsebine, pomembne za inkluzivno prakso
Slovenija	Odločitve sprejema posamezna visokošolska ustanova za izobraževanje učiteljev	Da – nekaj v novih programih po Bologni
Španija	Predpisano centralno 2007)	Da, toda ad hoc – PIP je 'predmet' v osnovnem usposabljanju
Švedska	Ni centralno predpisano	Da
Švica	Uporabljajo jih individualne visokošolske ustanove za izobraževanje učiteljev	približno 5% programov
ZK (Anglija)	Standardi Agencije za razvoj učiteljev. Visokošolske ustanove za izobraževanje učiteljev odgovorne za izvajanje.	Da – na voljo veliko modulov PIP
ZK (Severna Irska)	Pedagoški svet predpisuje kompetence za poučevanje (2007)	Da
ZK (Škotska)	Splošni pedagoški svet Škotske predpisuje standarde (sumativni izidi). Visokošolske ustanove za izobraževanje učiteljev odločajo o vsebini	Da – nacionalni Okvir za inkluzijo (http://www.frameworkforinclusion.org/) povezuje standard za izobraževanje učiteljev na vseh ravneh s pristopom k inkluziji, temelječim na pravicah. Program socialne pravičnosti, ki spodbuja strategije poučevanja in učenja, ki spodbujajo razvoj učnih zmogljivosti za vse
ZK (Wales)	Vališanska vlada – standardi enaki kot za ZK (Anglija)	Da

PRILOGA 2 – IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI UČITELJEV: PROGRAM POLITIKE EVROPSKE UNIJE

Pričujoči krajši dokument je leta 2010 pripravil Paul Holdsworth, Evropska komisija, GD-Izobraževanje in kultura, in sicer kot prispevek razpravam v projektu Izobraževanje učiteljev za inkluzijo. Predstavlja povzetek prednostnih nalog za izboljšanje izobraževanja učiteljev, ki so jih opredelili ministri za izobraževanje v treh ključnih dokumentih – Sklepih Sveta.

Sklepi Sveta, srečanje v Svetu na temo izboljšanja kakovosti izobraževanja učiteljev (Uradni list (UL) 2007/C 300/07). ('07' na spodnjem seznamu)

Sklepi Sveta, srečanje v Svetu 21. novembra 2008 o pripravi mladih na 21. stoletje: program za evropsko sodelovanje na področju šol (UL 2008/C 319/08) ('08' na spodnjem seznamu)

Sklepi Sveta, srečanje v Svetu 26. novembra 2009 o strokovnem razvoju učiteljev in vodij šol (UL 2009/C 302/04) ('09' na spodnjem seznamu)

1. Spodbujati strokovne vrednote in stališča

- spodbujati kulturo refleksivne prakse (07)
- učitelji naj postanejo avtonomni učenci (07)
- učitelji naj raziskujejo, (07) razvijajo nova znanja (07) postanejo inovativni (07)
- učitelji naj sodelujejo v razvoju šole (07)
- učitelji naj sodelujejo s kolegi, starši, itd. (07)
- države članice naj znatno povečajo učno mobilnost učiteljev, tako da bo to postalo standard in ne izjema (08) (09)

2. Izboljšati kompetence učiteljev

- učitelji naj imajo specialno znanje o predmetih (07) in
- potrebne pedagoške veščine (07) npr.:
  - poučevanje heterogenih razredov (07)
  - uporaba IKT-ja (07)
  - poučevanje transverzalnih kompetenc (07)
  - ustvarjanje varnih atraktivnih šol (07)

3. Učinkovito rekrutiranje in izbor kandidatov za večjo kakovost v izobraževanju

- države članice naj privabijo in zadržijo najboljše kandidate (09)
- države članice naj pregledajo svoje politike rekrutiranja, nastavitve, zadržanja in mobilnosti (08)
- države članice naj spodbujajo poučevanje kot atraktivno poklicno pot (07) / poklic (08)

4. Izboljšati kakovost začetnega izobraževanja učiteljev

- za poklic učitelja se zahteva visokošolska izobrazba (07); razmišljati o dvigu kvalifikacij za učiteljski poklic (07)
- v kvalifikacijah ZIU morajo biti vsebine, ki temeljijo na raziskavah, uravnotežene s prakso v poučevanju (07)

- razmišljati o stopnji praktičnih izkušenj, ki se zahtevajo od učitelja (07)
- države članice naj znatno povečajo učno mobilnost učiteljev, tako da to postane standard, ne izjema (08) (09)

5. Začeti s programi uvajanja za vse učitelje novince

- omogočiti strokovno in osebno pomoč (uvajanje) za vse nove učitelje (09) (08)

6. Omogočiti vsem učiteljem pomoč mentorjev

- omogočiti učiteljem pomoč mentorjev ves čas poklicne poti (07)
- učiteljem nuditi dovolj pomoči, da bodo lahko učinkoviti (09)

7. Izboljšati kakovost in količino stalnega strokovnega razvoja

- učitelji naj redno pregledujejo individualne razvojne potrebe s samoevalvacijo in z zunanjo evalvacijo (07) (09)
- zagotoviti kakovost stalnega strokovnega spopolnjevanja
- izboljšati izbiro/raznolikost: formalno, neformalno, izmenjave, namestitve (07)
- povečati udeležbo na stalnem strokovnem spopolnjevanju (07)
- države članice naj znatno povečajo učno mobilnost učiteljev, tako da to postane standard, ne izjema (08) (09)

8. Šolsko vodenje

- izboljšati rekrutiranje (08)
- izboljšati usposabljanje in razvoj
- veščine poučevanja, učne izkušnje (07) (08)
- upravljanje, vodenje (07) (08)
- visoko kakovostno usposabljanje (09)
- zmanjšati administrativno breme; osredotočanje na oblikovanje poučevanja in učenja (09)

9. Zagotoviti kakovost izobraževalcev učiteljev

- imeti morajo visoke akademske standarde (09)
- imeti morajo zadovoljive praktične izkušnje v poučevanju (09)
- imeti morajo prave kompetence za poučevanje (09)

10. Izboljšati sisteme izobraževanja učiteljev

- začetno izobraževanje učiteljev, uvajanje in stalno strokovno spopolnjevanje mora biti usklajeno (07)
- sistemi naj bodo zadostno financirani in kakovost zagotovljena (07)
- programi izobraževanja učiteljev naj se odzivajo na nove potrebe (07) / omogočiti inovativne odzive na nove zahteve (07)
- spodbujati partnerstvo med visokošolskimi ustanovami za izobraževanje učiteljev / šolami (07)
- razvijati šole kot 'učne skupnosti' (07)

-
- redno pregledovati individualne razvojne potrebe s samoevalvacijo in z zunanjo evalvacijo, (07) (09) ter zagotoviti zadostne priložnosti za evalvacijo (09).

PRILOGA 3 – RAZPRAVE O PROFILU: PREDLOGA ZA ZBIRANJE INFORMACIJ

Profil inkluzivnih učiteljev je bil razvit kot eden od ciljev projekta Izobraževanje učiteljev za inkluzijo, z namenom predstaviti dogovorjena področja kompetenc, ki jih potrebujejo VSI učitelji, če naj zadovoljijo potrebe vseh učencev v razredu.

Dokument Profil inkluzivnih učiteljev nudi utemeljitev pristopa, ki je bil uporabljen pri njegovem oblikovanju in izpostavlja ključne teme glede izvajanja pristopa k začetnemu izobraževanju učiteljev, ki temelji na kompetencah.

Pričujočo predlogo naj bi uporabili vsi udeleženci, da si zabeležijo ključne poudarke razprav. Prosim, da zabeležite vlogo nosilcev interesov, ki so prispevali k razpravi (npr.: učenec/starš/učitelj, itd.) ter označite, ali se strinjajo/nestrinjajo z vsakim od predlogov.

Opombe, narejene s pomočjo te predloge, bomo zbrali ob koncu študijskega obiska.

1. Ali obstaja dogovor o razvitem **modelu**, zlasti o štirih temeljnih vrednotah, ki so osnova Profila: spoštovanje raznolikosti učencev, pomoč vsem učencem, delo z drugimi in osebni strokovni razvoj?
2. Ali obstaja dogovor o **splošnih načelih**, predstavljenih v dokumentu Profil inkluzivnih učiteljev?
3. Ali se nosilci interesov strinjajo o **področjih kompetenc** navedenih v dokumentu Profil inkluzivnih učiteljev?
4. Prosim, da zabeležite pripombe ali predloge, ki jih imate v zvezi s **posledicami za izvajanje**, ter ponovno navedete vlogo nosilcev interesov.
5. Obstaja karkoli, kar bi nosilci interesov želeli dodati ali črtati?

(Pripombe in predlagane spremembe lahko zapišete na kopijo dokumenta Profil inkluzivnih učiteljev – zapišite, prosim, vlogo osebe, ki je podala predlog).

SODELUJOČI

Država	Imenovan projektni ekspert
Avstrija	Ivo Brunner Ewald Feyerer
Belgija (flamsko govoreča skupnost)	Annet de Vroey
Belgija (francosko govoreča skupnost)	Jean-Claude De Vreese
Ciper	Elli Hadjigeorgiou Simoni Symeonidou
Češka	Kateřina Vitásková Miroslava Salavcová
Danska	Bodil Gaarsmand Nils-Georg Lundberg
Estonija	Vilja Saluveer Karmen Trasberg
Finska	Suvi Lakkala Helena Thuneberg
Francija	Nathalie Lewi-Dumont Catherine Dorison
Irska	Alan Sayles Áine Lawlor
Islandija	Hafdís Guðjónsdóttir Jóhanna Karlsdóttir
Latvija	Guntra Kaufmane Sarmīte Tūbele
Litva	Giedrius Vaidelis Lina Milteniene
Luksemburg	Alain Adams
Madžarska	Csilla Stéger Iván Falus
Malta	Felicienne Mallia Borg Paul Bartolo
Nemčija	Thomas Franzkowiak Kerstin Merz-Atalik
Nizozemska	Frank Jansma Dominique Hoozemans
Norveška	Toril Fiva Unni Vere Midthassel
Poljska	Agnieszka Wołowicz Beata Rola
Portugalska	Maria Manuela Micaelo

	Maria Manuela Sanches Ferreira
Slovenija	Damjana Kogovšek
Španija	Pilar Pérez Esteve
	Gerardo Echeita Sarrionandia
Švedska	Bengt Persson
Švica	Pierre-André Doudin
	Reto Luder
Združeno kraljestvo (Anglija)	Brahm Norwich
	John Cornwall
Združeno kraljestvo (Severna Irska)	John Anderson
	Martin Hagan
Združeno kraljestvo (Škotska)	Lani Florian
Združeno kraljestvo (Wales)	Sue Davies

Agencija se zahvaljuje za prispevke naslednjim ekspertom iz posameznih držav: Ivi Strnadovi in Radki Topinkovi (Češka), Mariti Mäkinen (Finska); Pierru Francois Gachet (Francija); Joëlle Renoir in Marcu Suman (Luksemburg); Josu Louwe in Rutger Stafleu (Nizozemska); Marit Strømstad (Norveška); Kerstin Hultgren (Švedska); Huwu Roberts in Cliffu Warwick (Združeno kraljestvo, Wales).

Zahvaljujemo se tudi za prispevke naslednjih govornikov na konferenci 2. marca v Bruslju: Tony Booth (Združeno kraljestvo, Anglija); Therese Tchombe (UNESCO, predsednica za posebne izobraževalne potrebe/ inkluzijo, Kamerun); Paula Hunt (UNICEF, Regionalni urad za CEE/CIS); Micheline Sciberras (Ministrstvo za izobraževanje, Malta); Gisle Larsen (Norveška); Anete Gutmane (Latvija).

Agencija se želi zahvaliti zlasti Kari Nes, zunanji projektni svetovalki in članom projektne svetovalne skupine za njihovo pomoč: Bernadette Céleste (Francija); Don Mahon (Irska); Mudite Reigase (Latvija); Irene Moser (Avstrija – članica skupine do septembra 2010); Renato Operti (UNESCO IBE); Paul Holdsworth (Evropska komisija, GD-IK).

Profil inkluzivnih učiteljev je eden glavnih rezultatov projekta Izobraževanje za inkluzijo (TE4I), ki ga je izvajala Evropska agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb. Ključno priporočilo v sintezi projekta je bilo, da je izobraževanje učiteljev za inkluzijo cilj za vse študente začetnega izobraževanja učiteljev (ZIU); Profil gradi na tem cilju in na ostalih ugotovitvah, predstavljenih v sintezi ter vse skupaj povezuje v okvir vrednot in področij kompetenc, ki jih potrebujejo vsi učitelji za učinkovito poučevanje v inkluzivnih razredih.

Profil vsebuje informacije o tem, *katere* temeljne vrednote in področja kompetenc je potrebno razvijati v vseh programih ZIU, vendar pa ni njegov namen opisovati *kako* naj bi se v programih začetnega izobraževanja učiteljev v različnih državah področja kompetenc uporabila. Čeprav je v dokumentu navedenih nekaj ključnih tem, povezanih z samim izvajanjem, je Profil oblikovan predvsem kot orodje, ki naj bi ga pregledali in razvili na načine, primerne za različne kontekste posameznih držav članic, oz. njihovih sistemov ZIU.

Glavna ciljna publika Profila so izobraževalci učiteljev in nosilci odločanja – upravljavci in oblikovalci politik začetnega izobraževanja učiteljev (ZIU) – ki imajo moč, da vplivajo na politiko izobraževanja učiteljev za inkluzijo ter nadaljujejo z izvajanjem sprememb v praksi. Oni so pomembna ciljna publika, kajti ugotovitev projekta glede ZIU je bila, da je izobraževanje učiteljev točka vzvoda za širše sistemske spremembe, ki so potrebne za inkluzivno izobraževanje na splošno.